

OB RAZPRAVAH SKUPŠČINSKIH ODBOROV O DRUŽBENEM PLANU LJUDSKE REPUBLIKE SLOVENIJE

ZA POVEČANJE PROIZVODNJE in smotrno gospodarjenje z družbenimi sredstvi

Skupščinski odbori Ljudske skupščine Slovenije so končali razpravo o letošnjem republiškem družbenem planu. (Republiški družbeni plan je razdeljen v štiri dele. V prvem delu je pregled razvoja gospodarstva v preteklem letu. V drugem delu so smernice za razvoj gospodarstva za leto 1954. Tretji del govori o ekonomskih ukrepih za izpolnitev plana. Četrti del obravnava denarna sredstva republike in njihovo razdelitev. Razprava o republiškem družbenem planu je trajala od 12. do 20. marca, in sicer v prostorih Ljudske skupščine Slovenije.)

Iz razprav vseh skupščinskih odborov, odbora za gospodarstvo republiškega zbora in zbora proizvajalcev ter odbora za proračun vejeta predvsem dve značilni stvari. Velika skrb za izpolnitev letošnjega družbenega plana — za povečanje proizvodnje — in za preudarno ravnanje s proračunskimi denarnimi sredstvi. Razčunskimi denarnimi sredstvi. Razčunskimi denarnimi sredstvi. Razčunskimi denarnimi sredstvi.

TEHTNE RAZPRAVE O POLOŽAJU POSAMEZNIH GOSPODARSKIH PANOG

Skupščinska odbora za gospodarstvo sta med drugim podrobno razpravljala o položaju vseh gospodarskih panog, od katerih je odvisna izpolnitev družbenega plana. V središču pozornosti je bilo predvsem vprašanje, kako povečati proizvodnjo z novimi zmogljivostmi in z boljšimi izkoriščanjem dosedanjih. Ljudski poslanci so iskali možnosti za hitrejši razvoj gospodarskih organizacij, tako zaradi utrjevanja skupnega jugoslovanskega gospodarstva, kot tudi za boljši in hitrejši materialni razvoj družbenih skupnosti občin, okrajev in mest. Seveda so se predlogi za spremembo teh ali onih stvari lahko gibali le med velikimi potrebami, ki jih terjajo posamezne gospodarske panoge za svoj hitrejši razvoj, in med razmeroma majhnimi sredstvi, ki so na razpolago nasproti potrebam.

Ustavimo se samo pri nekaterih ugotovitvah in predlogih ljudskih poslancev in po tem ocenimo ustvarjalno delo skupščinskih odborov.

LE Z VEČJO PRIZADEVNOSTJO BOMO NADOMESTILI IZGUBO V PROIZVODNJI

Člani odbora za gospodarstvo menijo, da bomo morali v naših podjetjih precej povečati napore, če hočemo izpolniti predvideno povečanje materialnih dobrin zaradi izpada v proizvodnji v februarju in marcu, ko nam je manjkalo električne energije. Ljudski poslanci predlagajo, da je treba že letos opraviti vsa pripravljala dela za zgraditev prve akumulacijske hidrocentrale v Sloveniji, da bi se v naslednjih letih izognili podobnim težavam. Z ustreznimi ukrepi pa je treba doseči polno izkoriščanje obstoječih termocentral takrat, ko nam manjka električne energije zaradi manjših voda. Odbor je sprejel tudi nekatere predloge, da se zagotovi pravočasna dograditev hidrocentrale.

V rudniku Zagorje so bili med prvimi

Sindikalne podružnice rudarjev v Zagorju so na eestankih predlagale najboljše rudarje v nov delavski svet.

Nekaj dni pred volitvami so rudarji skrbno okrasili posamezna volišča. V soboto, dne 22. marca, so v zgodnjih jutranjih urah prihajali rudarji na volišča. Delavci strojnega obrata in separacije so volili vsi do osme ure zjutraj, delavci ostalih pa v zgodnjih popoldanskih urah. Od sto predlaganih kandidatov so izvolili 41 delavcev, med njimi tudi eno delavko. Kolektiv separacije je prejel lepo nagrado, ki mu jo je podaril mestni sindikalni svet.

V podjetjih bi kazalo sistematično pregledati ozka proizvodna grla, in sicer v okviru vse republike. Marsikje bi namreč lahko z majhnimi stroški izredno povečali proizvodnjo, dvignili storilnost dela in kakovost proizvodnje ter izboljšali donosnost poslovanja. Zato bi kazalo kreniti iz republiškega investicijskega sklada vložiti predvsem v tiste tovarne, kjer bi se vložene investicije že letos obrestovale.

NISMO SE IZKORISTILI VSEH PROIZVODNIH MOŽNOSTI

Ena od ugotovitev je tudi, da še nismo izkoristili vseh možnosti za povečanje proizvodnje. Nekovinam na primer na splošno posvečamo premalo pozornosti. S tem pa seveda zapravljamo velike možnosti za dvig proizvodnje in zaposlitev ljudi. Ljudski odbori bi lahko marsikje odprli peškolome, kredna nahajališča, kamnolome itd. in zaposlili ljudi, čeprav v manjšem obsegu.

Druga ugotovitev članov gospodarskih odborov je, da so podjetja premalo disciplinirana pri izvozu in bi morala z večjo discipliniranostjo in večjo smelostjo povečati izvoz kljub raznim trenutnim oviram.

Več odbornikov gospodarskega odbora republiškega zbora pa je menilo, da premalo varčimo trošimo les. Zato bi kazalo čimprej izdati uredbe, ki bi povečale varčevanje z lesom.

Nekateri člani odbora za gospodarstvo zbora proizvajalcev so menili, da se z začetkom proizvodnje v tovarni aluminija v Kidričevem preveč zavlakuje. (Lani Kidričev ni izkoristilo 600 milijonov dinarjev kredita in ga tudi ni prepustilo ostalim podjetjem, na primer tovarni Impol, ki prerasmerja proizvodnjo na predelavo aluminija. Letos tovarna aluminija ni predložila zadostne dokumentacije k zahtevku za kredit in zavoljo tega ni dobila kredita pri premem natečaju za dodeljevanje kreditov iz zveznega investicijskega fonda.) Ze zavoljo teh ugotovitev je odbor dvomil o pravilnem poslovanju v podjetju. Zato je zahteval podrobnejša pojasnila od predstavnikov podjetja, ki so prišli pred skupščinski odbor za gospodarstvo. Odbor za gospodarstvo je ugotovil, da gre razen za vrsto nepravilnosti tudi za neke vrste podcenjevanja republiških organov oblasti. Skrat-

ka, ugotovil je, da gre za precejšnje malomarnosti vodstva tovarne aluminija, kar bi lahko zavleklo začetek obratovanja tega pomembnega podjetja.

Iz vseh teh razprav in predlogov ljudskih poslancev — članov odborov za gospodarstvo — je dihala skrb za povečanje proizvodnje, za izpolnitev plana. Temeljito so pretehtali stvari, ki bi kakor koli spravile izpolnitev plana v negotovost ali pa celo preprečile njegovo izpolnitev.

DRUŽBENA SREDSTVA JE TREBA SMOTRNO TROŠITI

Člani odborov za proračun pa so na svojih zasedanjih skrbno preudarjali, kako trošiti proračunska sredstva. Najsi je šlo za dotacije in investicije v gospodarstvu, prosveti ali kulturi, vedno so odborniki tehtali: ali bo denar smotrno potrošen in ali bo imel od dotacije koristi čim širši krog državljanov. Nekaj ugotovitev in predlogov iz teh razprav nam bo te trditve najboljše poznazorilo.

Odbor za proračun je na primer zelo živahno razpravljalo o dotaciji Triglav-filmu v znesku 50 milijonov dinarjev. Odborniki so zahtevali pojasnila o proizvodni ceni filmov. Grajali so nespoštno trošenje denarnih sredstev (nepriстойne zabave filmskih skupin v Prekmurju so na primer stale precej denarja).

V predlogu proračuna je predviden znesek 40 milijonov dinarjev za geološka raziskavanja. Poslancem se je zdel ta znesek precejšen, zato so zahtevali, da se odboru predloži na vpogled proračun del, za katera bo denar potrošen.

V VISOKIH ŠOLAH JE PREMALO DELAVSKE MLADINE

Med razpravo o investicijah, dotacijah in štipendijah za študente in institute je prišlo do izraza mišljenje, da ima proizvodnja od teh ustanov še vse premajhne koristi. Celotna republika daje velika sredstva za visoke šole, toda proizvodna podjetja ali okrajji marsikdaj ne dobe potrebnih strokovnjakov. Druga ugotovitev je, da je na visokih šolah še vse premalo delavske pa tudi kmečke mladine. Poslanci so ugotovljali, da štipendije, ki jih razdeljujejo na visokih šolah, ne bodo spremenile socialnega sestava študentov, če ne bo odločnih

ukrepov v tej smeri že na srednjih šolah. (Na Tehnični visoki šoli je v letošnjem letu 1410 študentov iz uradniških družin, 207 študentov je iz delavskih družin, iz kmečkih 231, iz obrtniških 184, iz družin svobodnih poklicev 38, iz družin drugih poklicev pa je 138 študentov). Nedvomno je v tem socialnem sestavu tudi vzrok, da proizvodnja in okrajji ne dobe potrebnih strokovnjakov, ker se diplomanti le težko odtrgajo iz mesta in se le redko odločijo za službovanje na podeželju.

Pri odločanju o višini zneska za štipendije visokošolskih študentov so poslanci menili, naj bi študentje, ki dobivajo štipendije, sprejeli obveznost, da gredo po končanem študiju v proizvodnjo in okraje.

ZA PODPIRANJE CENTRALNIH UMETNIŠKIH USTANOV, VENDAR TUDI ZA SMOTRNO TROŠENJE SREDSTEV

Slovensko narodno gledališče naj bi po predlogu proračuna prejelo 97 milijonov dinarjev Nadaljevanje na 3. strani)

INDUSTRIJSKE ŠOLE SO V SKRIPCIH

TEHTNO PREUDARIMO

in spoznali bomo, da nekateri ekonomski vzvodi ne bi smeli veljati tudi za industrijske šole

Preizkus ekonomskih zavodov v praksi je pokazal, da so nekateri gospodarsko premalo utemeljeni in bi povzročili lahko precejšnjo gospodarsko škodo. Tako je tudi z nekaterimi vzvodi, ki naj veljajo za industrijske šole.

S tem, da morajo industrijske šole plačevati obresti na osnovna sredstva, zbirati sklad amortizacije in plačevati davek na promet, so postavljene v enak položaj z gospodarskimi organizacijami. Industrijske šole se torej ne obravnavajo kot ustanove, katerih prva naloga je, da vzgajajo strokovnjakov in kvalificiranih delavcev. Vsekakor so za dober razred višje od nižjih strokovnih šol, saj zahtevajo učni programi in absolventa veliko več, kot pa od učenca pri obrtniku ali nekje v proizvodnji. Prevladuje mnenje,

da so industrijske šole zelo primerna predhodnica delovodskim odnosno srednje tehničnim šolam.

Doslej so dobivale šole določeno gnotno podporo bodi od tistih gospodarskih organizacij, pri katerih so šole, bodi od tistih, ki so pošiljali gojence vanje. To pomoč so podjetja plačevala iz skladov za svobodno razpolaganje. Prav tu pa nastajajo sedaj težave, zaradi katerih bo treba nekatere predpise spremeniti, saj so narasli stroški praktičnega pouka učencev tudi za več kot štirikrat (do 1. januarja 1954 je bila sama šola proračunska ustanova, delavnice pa ustanova s samostojnim financiranjem). Nekaj primerov!

Šola v Litostroju je imela skupno z delavci 19 milijonov 91.346 dinarjev izdatkov, lastnih dohodkov pa le 6 milijonov 781.542 din. Razlika 11 milijonov

309.804 dinarjev je dalo podjetje. V stroških niso zajeti stroški vzdrževanja interneta, ki se vzdržuje sam. S 40 odstotnim prometnim davkom so se stroški povečali za 726.109 dinarjev tako, da znašajo stroški za enega učenca 66.950 dinarjev. Če upoštevamo dajatve po novih ekonomskih vzvodih, bo moralo datj podjetje šoli 36 milijonov 996.157 dinarjev, kar znese 240.800 dinarjev na enega učenca.

Tako bo tudi v drugih šolah kovinske industrije. V tovarni emajlirane posode v Celju stane učna dola enega učenca (tri leta) 300.000 dinarjev. Če pa računamo prometni davek in davek na osnovna sredstva, se ti stroški povečajo več kot na pol milijona dinarjev. No, ta šola bo morala plačati še 2 milijona 682.000 din prometnega davka za lansko leto. Industrijska šola v Tovarni avtomobilov v Mariboru in šola pri »Iskrici« v Kranju imata iste težave. Vodstva šol in gospodarska podjetja se zaskrbijo sprašujejo, kaj sedaj. Republiški in zvezni zbor proizvajalcev naj bi razmislila o tem, če ne bi morda kazalo ustanoviti osrednji republiški sklad, v katerega bi vplačevala podjetja določeni odstotek in iz česar bi se poleg ostalih subvencij vzdrževale industrijske šole. Tako je že urejeno za turizem in gostinstvo.

Poglejmo še, kaj bi se zgodilo, če predpisov ne bi spremenili!

Gospodarska podjetja takih bremen najbrž ne bodo zmogla kljub dobri volji, saj ne kaže, da bodo skladi za svobodno razpolaganje tako veliki. Če industrijskih šol ne bomo smatrali za del vzgoje strokovnih kadrov, strojne naprave v šolah pa za učila, bi šole kaj kmalu postale le proizvodni oddelki tovarn. Takih teženj je bilo že doslej dovolj. Če bi postavili načelo rentabilnosti, bi trpel pouk in vsa naša politika vzgoje strokovnih kadrov. Dogodilo bi se tudi lahko, da bi se podjetja še bolj branila sprejemati vajence v uk kot doslej in bo še bolj pereče vprašanje, kam z mladino, ki prihaja iz šol.

Treba bo torej vso stvar temeljito in trezno premisliti. Mogoče tudi ne bi bilo slabo, če bi šli izdatki za vzdrževanje šole iz režije gospodarske organizacije. To bi bilo menda še najboljše. Za izdelke šole, ki jih daje šola na trg ali proizvodnji, pa naj bi plačali ali le del prometnega davka.

Tako je s to rečjo in menim, da gospodarski odbor Ljudske skupščine ali skupščina sama ne bosta mogla mimo nje v teh dneh, ko bosta zasedala.

Te dni si po delovnih kolektivih spet volimo delavske svete, organe delavskega upravljanja. Od njih je v veliki meri odvisno, kako bomo zgradili naš gospodarski sistem ter vedno in povsod uveljavili delavska načela gospodarjenja. — Z volite delavskega sveta v trboveljskem rudniku.

ČAST, KOMUR ČAST

V poročilu z občnega zbora neke sindikalne podružnice smo prebrali, da so v delovno predsedstvo izvolili same delovodje in da se je najbrž zavaljo tega tako malo ljudi oglašilo k besedi.

Kaj takega se sicer večkrat dogodi. Direktorje vabijo na sindikalna posvetovanja, včasih so vabili tudi generalne direktorje. Vidite, o tem je treba tudi reči besedo, dve.

Direktor, delovodje itd. so v podjetju prav tako člani sindikata, kot drugi in nimajo kot člani sindikata nobenih predprav. Prav tako je delovodja ali direktor dolžan priti na sindikalni sestanek kot kateri koli drug delavec. Če hočemo povedati po pravici, moramo vseeno reči, da je še bolj dolžan priti, kot drugi, ker se po navadi vsi nanj zgledujejo in najprej opazijo, če koga od njih manjka. Saj začno potem kmalu krožiti govorice: »Poglejte ga, za delance mu ni mar, počem del nas, premalo smo mu, dvignil je nos« itd. Da se ne bi dajal v zobe, rajši vsakokrat pride na sestanek — in prav je tako.

Kaj pa z delovnim predsedstvom? Je prav, da so bili sami delovodje v delovnem predsedstvu? No, z nečim si moramo biti na jasnem. Vsak član upravnega vodstva tovarne ali podjetja je prav tako član kolektiva, le da ima v organizacijski zgradbi proizvodnje posebno mesto. Torej je prav tako

lahko tudi član delovnega predsedstva, vendar ne zaradi tega, ker je delovodja ali direktor, marveč zaradi svojih zaslug za sindikalno organizacijo, če jih ima. Če jih nima, potem tudi ne spada v delovno predsedstvo sindikalnega zbora.

In kako je z vabili? Marsikod je navada, da povabijo na posvetovanja, ki jih priredi sindikalni svet, krajevni ali republiški odbor, tudi direktorje. To je ostalo še iz prejšnjih časov, preden so delavci sami začeli upravljalci tovarne. Če bi sin-

NISO BILI RAZREŠENI ZARADI NEUREJENE BLAGAJNE

V marsikateri podružnici so šli sindikalni odborniki s težko glavo z občnega zbora. Niso jih razrešili, ker blagajna ni bila v redu. Ko so hoteli spraviti blagajniško poročilo skupaj, se številke niso ujemale in sramota je bila neizbežna.

Zakaj? Zato, ker odbornikom že prej ni bilo dosti mar, da bi blagajniško poslovanje spravili v red. Če se tega spomnijo šele tik pred občnim zborom, je velikokrat že prepozno. Spomnijo se pa tega takrat zato, ker je v pravilniku o občnih zborih določeno, da mora biti zaključni račun denarnega

dikalni odborniki, ki prirejajo posvetovanje, hoteli slišati tudi strokovno mnenje o kakšni stvari, naj pokličejo strokovnjaka, če pa gre le za določena gospodarska vprašanja, jih morata predsednik delavskega sveta in upravnega odbora podjetja prav tako poznati, kot direktor. Sindikat, organizacija upravljalcev naj povabi torej predstavnike delavskih organov upravljanja. No, nihče se ne bo razburjal, če bo med povabljenimi tudi kakšen direktor, toda, če vabimo le direktorje in delovodje, ne pa predsednikov delavskih svetov, članov zborov proizvajalcev in ljudskih poslanec — nāpak ravnamo.

poslovanja podružnice objavljen najmanj pet dni pred občnim zborom. Potem hite, nadzorni odbor ima polne roke dela, številke pa kot zaklete nočejo vkup, pri log ni moči najti — zmeda...

Do vsega tega ne bi prišlo, če bi nadzorni odbor sproti pregledoval blagajniško poslovanje in če bi člani nadzornega odbora kdaj pa kdaj vzeli v roke knjigo »Odbornik«, jo odprli na 185. strani in si prebrali svoje dolžnosti. Med drugim bi prebrali tudi to, da morajo vsake tri mesece poročati članstvu na sestanku o finančnem poslovanju podružnice. Zvedeli bi tudi, da so materialno odgovorni tudi za tisto, kar bi ob vestnem delu lahko ugotovili.

Vidite, ne le blagajnik, ne le izošni odbor, marveč tudi nadzorni odbor zadene kričda, če gre do številke navzkriž. Po navadi pa se nadzorni odbor čuti na občnem zboru nedolžnega in le ugotavlja, da zaključnega računa niso dobili v roke in da se starega odbora ali samo blagajnika ne da razrešiti.

No, občni zbori podružnic so za nami, zato naj bo to le opomin novoizvoljenim nadzorim odborom.

RAZGOVORI O DRUŽBENEM PLANU

Življenjska raven in gospodarski razvoj sta odvisna od ustvarjanja narodnega dohodka

V zadnji številki našega lista smo zapisali nekaj misli ob tem, ko je Zvezna ljudska skupščina sprejela letošnji družbeni plan. Dejali smo, da so posledje določila družbenega plana zakon za nas vse in da jih moramo vestno uresničevati. Določila plana pa moramo seveda poznati, če jih hočemo dosledno uresničiti. Zato ne bo odveč, če v nekaj sestavkih spregovorimo o temeljnih načelih letošnjega zveznega družbenega plana.

Tokrat se pomenimo o predvidenem ustvarjanju narodnega dohodka. Zakaj kaže govoriti najprej prav o tem?

Od ustvarjenega narodnega dohodka je namreč odvisna življenjska raven nas vseh in gospodarski razvoj v enem letu. Od višine narodnega dohodka je odvisna raven naših prejemkov, izdatkov za investicije v gospodarstvu, izdatkov za socialno zavarovanje, za narodno obrambo, administrativni izdatki, izdatki za kulturo in prosveto itd.

Družbeni plan predvideva, da bo znašal letos celotni družbeni proizvod 1.020 milijard 348 milijonov dinarjev. (Vrednost družbenega proizvoda je predvidena po cenah za leto 1954, preračunana pa je glede na razvoj gospodarstva v letošnjem letu.) Vrednost družbenega proizvoda bo torej letos za 5 odstotkov višja nasproti lanskemu letu.

Narodni dohodek pa bo letos znašal 886 milijard, 690 milijonov dinarjev (narodni dohodek je novovstvarjena vrednost v enem letu, izračunana pa se tako, da od ustvarjenega celotnega družbenega proizvoda odštejemo amorti-

zacijske zneske, ki jih potrošimo za obnavljanje osnovnih sredstev). Narodni dohodek se bo torej letos povečal za 2 odstotka nasproti lanskoletnemu narodnemu dohodku. Ta odstotek porasta narodnega dohodka je zato manjši, ker je letos amortizacija za celih 30% večja kot lani (amortizacijo določamo vsako leto z družbenim planom glede na iztrošenost osnovnih sredstev in družbene potrebe. Lani je znašala amortizacija — prenešana vrednost — 103 milijarde dinarjev, letos pa znaša 113 milijard, 658 milijonov dinarjev).

Predviden porast družbenega proizvoda in s tem ustvaritev narodnega dohodka temelji na predvidenem naraščanju proizvodnje in storilnosti dela. Predvidevamo, da bo letos proizvodnja

za 17 odstotkov večja kot lani, storilnost dela pa se bo povečala za 10 odstotkov (zlasti bo večja proizvodnja v črni metalurgiji — za 51 odstotkov, v elektroindustriji — za 33 odstotkov, proizvodnji nafte — za 30 odstotkov itd.).

Narodni dohodek pa bo po osnovnih kategorijah družbene potrebe takole razdeljen: proračunski izdatki znašajo 125 milijard 763 milijonov din, izdatki za vojsko 166 milijard izdatki za socialno zavarovanje 92 milijard 131 milijonov dinarjev in izdatki za družbene investicije 263 milijard 162 milijonov dinarjev.

Izpolnitev družbenega plana in torej tudi uresničitev narodnega dohodka temelji na ekonomskih instrumentih, toda več o tem prihodnjič.

GOSTINCI IZ »NEBOTIČNIKA« SO ZBOROVALI

Ne bomo pozabili na delavski ponos

Sindikalni podružnici gostinskih podjetij »Nebotičnika« in »Sestice« sta se združili. Te dni je bil še občni zbor »Nebotičnika«, volitve pa so bile skupne.

Z delom sindikata v preteklem letu ne moremo biti ravno zadovoljni. Mogoče je vzrok v tem, da je ostala podružnica brez predsednika, pozneje pa še brez tajnika. Seveda delo potem ni bilo tako, kot bi bilo treba.

Letos bomo morali posvetiti vso skrb predvsem mladini in ji

vsestransko pomagati. Ker prihaja k nam precej tujcev, se bodo morali mladi učiti tujih jezikov. Ob strežbi gostov pa nikdar ne bomo pozabili na svoj delavski ponos.

Nova skupna podružnica šteje 104 člane. Ob koncu smo se prisotni in tovariško poslovili od tovarišice Cerarjeve, ki odhaja v zaslužni pokoj. Predsednik delavskega sveta pa ji je v imenu kolektiva dal lično darilo.

SINDIKALNO DELO, LUKSUZ IN RADIOAPARAT

V neki sindikalni organizaciji je nanesta beseda na to, da nimajo v pisarni radioaparata. Po daljši, mestoma prav vroči razpravi so se končno na odločno predsedniškovo besedo le odločili, da ga bodo kupili.

Ker so bila mnenja zelo deljena, morda ne bi bilo napačno, če zvezo, kakšna so bila.

Tisti, ki so bili proti radiu, so svoje stališče takole zagovarjali: Denar, s katerim razpolagamo, je sindikalni, to je organizacijski. Kupiti danes radioaparata, bi bila potrata, ki bi jo pred člani težko zagovarjali. Naročeni smo na dnevno časopisje in če koga zanimajo novice, naj si jih prebere. Ob izrednih priložnostih, takrat se pa že kje najde tudi radio aparat. Sicer je za sindikalna pisarna popoldne tako prazna in bi bil radio bolj v okras kot za potrebo.

Drugi niso bili tega mnenja in so dejali, da mora biti sindikalni odbornik vedno na tekočem, kaj se doma in po svetu dogaja, da lahko članom vsako stvar razložimo. Ne žele si več, da bi se jim tako godilo, kot za časa tržiške zadeve, ko so se lovili okrog in iskali, kje bi lahko poslušali radio. Če je danes sindikalna pisarna prazna, se moramo pač potruditi, da ne bo. Pa naj pridejo člani odbora in še drugi in naj poslušajo radio! Obenem se bodo še kaj pametnega pomenili.

Tako so dejali in radio kupili. Prav, boste rekli. Radio so kupili in zadeva je rešena. Kaj vlečeš sedaj na dan?

No, pa se še mi pomenimo! Oboji imajo prav. Prvi, ki pravijo, da je potrata, če kupiš radio le za okras in dobro voljo plačnega sindikalnega odbornika in drugi, ki pravijo, da mora biti sindikalni odbornik na tekočem z dogodki doma in po svetu. (Se to naj povemo, da jim denarja ravnno ne manjka). Težko pa je reči, da so uganili pravo. Če bo radio le za okras, potem ga prav gotovo ni bilo treba. Če ga bo pa kdo izmed sindikalnih odbornikov ali članov poslušal, potem denar ni bil vržen proč. Sindikalni odborniki že tako večkrat tožijo, da nimajo niti toliko časa, da bi prebrali časopisje. Če bo radio odprto, potem bo ujel tudi poročila, saj so popoldne zelo pogosta in jih bo nehoti poslušal. Naj se zbere ob radiu več sindikalnih odbor-

nikov in članov, pa bodo tudi marsikatero pametno uganili.

Za vse to pa velja seveda velik »ČE«. Če bo radioaparata odprto, če se bodo zbirali člani in odborniki v sindikalni pisarni... Za to, da bi se člani in odborniki zbirali v sindikalni pisarni, pa je radio premalo. Treba bo veliko več! In potem tudi za radio ne bo škoda denarja, pa čeprav bodo poslušali same poskočine.

RAZPIŠIMO NAGRADE!

Vsi si želimo, da bi bilo čim manj nesreč in nezgod pri delu. So nesreče, ki jih ni mogoče naprej predvideti in se jih ogniti. Veliko jih je pa tudi zaradi nepazljivosti, površnosti in lahkomiselnosti. Izdatki za take nezgode so nedvomno odveč in močno obremenjujejo sklade socialnega zavarovanja. Zavodi za socialno zavarovanje bi lahko ta denar mnogo smotrneje in koristneje uporabili.

Vsiljuje se nam torej misel, kako bi omejili nezgode. Če drži, da je nezgoda odvisna tudi od osebne čuječnosti, previdnosti in prisrčnosti delavca, potem se spleča te še bolj spodbujati. Mnenja sem, naj bi to priznali

in nagraditi, da bi vsakemu prešlo v meso in kri.

Priporočljivo bi bilo, da bi podjetja ob zaključnem računu v sodelovanju s sindikatom razpisala nagradno žrebanje. Tega bi se udeležili vsi tisti, ki med letom niso imeli nezgod. Dali naj bi ne previsoke, raje številnejše nagrade v denarju ali pa v blagu. Nekaj podobnega se je udomačilo že na drugih področjih in bi pomenilo razdeljevanje nagrad lep praznik za delovni kolektiv.

Dragi bralci, premišljajte o tem in izračunajte vsi, kolikšna korist bi bila za vse nas!

RADO K.

ČIGAVO GLASILO JE »POLET«?

Kakor je težko in nespodobno, da se na tak način spominjamo mrtvih tovarišev, vendar ne morem, da ne bi povedal, kar se je primerilo.

Umrli je pred kratkim tajnik Strelske zveze Slovenije. Bil je obenem tudi član redakcijskega kolegija založbe »Polet«, ki izdaja tudi tehnik. In »Polet« se je odločil snovino umrlega tovariša ter ob tej priložnosti objavil krajši nekrolog s sliko.

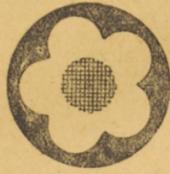
Izršni odbor Strelske zveze Slovenije pa je te dni prejel račun za 12.500 dinarjev. Menim, da je takšno postopanje uprave »Poleta« več kot graje vredno. Saj so bili dolžni objaviti nekrolog že zaradi tega, ker je bil član redakcijskega kolegija, ker je bil tajnik športne organizacije.

Kaj pravite k takšnemu postopanju uprave »Poleta«?

V. J.

»Tekstil-Obutev«

TRGOVSKO PODJETJE S TEKSTILOM NA VELIKO

VELIKA IZBIRA ZA POMLAD IN POLETJE, STALNA ZALOGA TKANIN IN OSTALIH TEKSTILNIH PREDMETOV ZA OPREMO GOSTINSKIH IN TURISTIČNIH OBRATOV TER GRADBIŠČ

LJUBLJANA

NAZORJEVA ULICA ŠT. 4

OB ROBU DOGODKOV

KORUPCIJA IN ZLOČINI, RAZVRAT IN ŠKANDALI V VRHOVH DANAŠNJE ITALIJE

Klerikani režim NA ZATOŽNI KLOPI

Ob sodnih razpravah v Italiji, ki dvigajo kopreno, s katero je italijanski klerikalni režim zakrival svojo gnilobo

Že zopet se je dvignila koprena, s katero italijanski klerikalni režim zakriva svojo gnilobo. In delovni ljudje Italije so se vzrli v obličje tistih, ki jim vladajo, v obličje razpadajoče klerikalno-kapitalistične družbe. Korupcija in zločini, razvrat in škandali domujejo v tej družbi, ki jo blagoslavljajo vatikanski gospodje in podpirajo nazadnjaški prijatelji iz tujine. Milijoni Italijanov pa životarijo v revščini...

Proces proti novinarju Silvanu Mutu, ki je razkril enega največjih škandalov v povojni Italiji, se je spremenil v proces proti vladajočim vrhovom italijanske družbe, ki se bavijo s korupcijo, zločini in tihotapstvom z mamili...

Pred okrožnim rimskim sodiščem sedi tudi 155 oseb iz vrhov italijanskega finančnega in trgovskega sveta, ki so v nekaj letih z različnimi špekulacijami oškodovali Italijo za 1500 milijard lir...

In v Palermu so začeli ponovno preiskovati »zadevo Glu-

liano«. Giuliano je bil namreč sicilijanski bandit, ki so ga 1950. leta ubili njegovi lastni tovariši — policijski vohuni, pred nedavnim pa so te ljudi v zaporu zastrupili. V ta škandal je vmešan celo Seelba, tedanji notranji minister in sedanjí predsednik italijanske vlade...

Čeprav je proces proti novinarju Silvanu Mutu zameglil ostala dva škandala, vendar ju ne moremo ločevati od umazanij zadev, ki so prišle na dan med obravnavo proti novinarju Mutu. Vsi ti škandali imajo skupno izhodišče v moralnem propadanju vladajoče italijanske družbe in tudi skupni konec — v popolnem propadu te družbe. In lahko celo trdimo, da so vse važnejše italijanske politične stranke polne podobnih umazanij in da se položaj bistveno ne bi spremenil, če bi ministrske stolčice zasedli informbirejci ali pristaši kakšne druge stranke, kakaj vse važnejše italijanske politične sile so skupno z italijanskim kapitalizmom zašle v slepo ulico, kjer jih načenja plesen in razjeda gniloba.

Aprila meseca lanskega leta so našli v bližini Tor Vaianica ob rimski plaži Ostia, truplo dvaindvajsetletne Vilme Montesi. Preiskovalni organi so v poročilu navedli, da je Montesijevo zadela srčna kap in policija je s presenetljivo naglico spravila vso zadevo v arhiv.

Oktober meseca lanskega leta pa je novinar Silvano Mutu, direktor tednika »Attualita«, objavil svoja odkritja o ožadju smrti Vilme Montesi. V prvem članku je trdil, da so Montesijevo umorili neki gospodje, morilec pa ni imenoval s pravim imenom. Takrat se je zadeva zapletla. Muta so obsodili »širjenja lažnivih vesti, ki lahko škodujejo javnemu redu« med tem pa je novinar dobil kopije anonimnih grozljivih pism. Toda svoja odkritja ni prenehal objavljati. Italijanska javnost je zvedela, da sta povzročila smrt Vilme Montesi »signor X« — markiz Ugo Montagna di San Bartolomeo, lastnik lovišča Capocotta, ki se razteza nedaleč od Tor Vaianica (kraj, kjer so našli truplo Mon-

tesijeve) in »signor Y« — Pietro Picioni, sin visokega demokrščanskega voditelja in sedanjega zunanega ministra. V svojih člankih je Muto omenjal tudi stalne obiskovalce Montagnovega lovišča: Galeazzija Lisija, papeževega osebnega zdravnika, Enrica Galea, upravitelja vatikanskega gradu in sina poštnega ministra Sparata. Med Montagnejevim prijatelji je tudi Pier Francesco Calli di Bergole, vnuk kraja Viktorija Emanuela in še mnogi doktorji, advokati, baroni in ekselence.

Četrtega marca se je začela sodna razprava proti novinarju Silvanu Mutu in se do danes še ni končala. Že ko prve dni razprave pa so Muto in njegove priče spremenili tožitelje v obtožence.

Doslej so priče dokazale, da je Vilma Montesi umrla v Montagnijevi loviski koči, kjer so se navadno zabavali vrhovi italijanske družbe. Montesijeva je bila Montagnijeva priljeznica in stalna obiskovalka razvratnih orgij, ki jih je markiz prirejal v loviski koči. Tistega večera (9. aprila lanskega leta) je Vilma zaužila preveliko dozo mamil in umrla. Da bi prikriži zločin, so jo odvekli do morja in vrgli v vodo. Krivca njene smrti sta Ugo Montagna in Piero Picioni.

Toda smrt Vilme Montesi je le eden izmed odrazov moralnega propadanja vrhov italijanske družbe. Razprava proti novinarju Mutu je odkrila in še odkriva nove dokaze o gnilobi, ki razjeda največje državne ustanove, vlado in Vatikan. Tako se je »zadeva Montesi« spremenila

Milijoni Italijanov takole životarijo

S PLENARNEGA ZASEDANJA CENTRALNEGA ODBORA
ZDRUŽENJA UČITELJEV IN PROFESORJEV STROKOVNIH ŠOL JUGOSLAVIJE

NI NAPREDKA brez strokovne izobrazbe

Lani je bilo polovico manj vajencev kot v šolskem letu 1950/51. — Prosvetni organi bolj mačehovsko skrbijo za strokovno šolstvo. — V podjetjih se branijo mladih, neizkušenih delavcev. — Tudi v šolah se ni vse tako, kot bi bilo treba. — Ponekod še izkoriščajo vajence. — Ne zmanjšati dopuste, marveč vzgojne metode v delavnicah je treba izboljšati

Sredi marca je v Beogradu zboroval plenem centralnega odbora Zdrženja učiteljev in profesorjev strokovnih šol Jugoslavije. Plenuma se je udeležilo tudi nekaj vzevnih ljudskih poslancev, zastopniki centralnih odborov in nekaterih strokovnih sindikatov in zastopniki mladine ter trgovske, gostinske in obrtne zbornice.

Vajencev je manj

Število strokovnih šol in tudi učencev na teh šolah se je v zadnjih dveh letih precej skrčilo. Čeprav v našem gospodarstvu po vpraševanju po kvalificiranih delavcih in tehničnih kadrih ni nič manjše. Tako je padlo število učencev na srednjih strokovnih šolah v Jugoslaviji od 65.940 v letu 1950/51 na 45.403 v letu 1952/53, učencev industrijskih šol od 27.013 na 24.050, vajencev od 83.316 na 66.497 oziroma na 40.145 v letu 1953/54. Velika večina šol je namreč prešla pod okrajne odnosno mestne ljudske odbore. Nekateri od teh pa za strokovno šolstvo ne kažejo dosti zanimanja. Poleg tega niti ljudski odbori niti šole ne poznajo potreb po kvalificiranih delavcih in tehnikih. Na zmanjšanje števila učencev strokovnih šol je vplivala tudi prehod internatov na samostojno financiranje in spremembe v politikah štipendiranja, kajti velik del učencev je z dežele in zato navezan na internatsko oskrbo.

Posebno presenetljivo je, da so bile ukinjene tudi številne industrijske šole in da se je v preostalih število učencev zmanjšalo. V zvezi z novimi gospodarskimi predpisi delovni kolektivi najbrž niso čutili potrebe, da bi industrijske šole gmotno podpirali in si na ta način manjšali dohodek. Nekateri pa tega niti niso več mogli. Vzrok, da je v obrti manj vajencev pa je največ v predpisih, ki obrtnim obratom z vajenci ne dajejo posebne prednosti.

Nihče se ne rodi kot strokovnjak

Vodstvo strokovnih šol je skoraj docela prepuščeno prosvetnim forumom. Ti pa zanje večinoma bolj mačehovsko skrbijo. Bolj se zanimajo za splošnoizobrazne šole, predvsem za gimnazije. Pri tem gre zlasti za gmotne zadeve, kajti vzdrževanje strokovnih šol je veliko dražje, kot vzdrževanje splošnoizobraznevalnih šol.

V podjetjih se tudi branijo novoizkušenih delavcev, ki prihajajo iz strokovnih šol, češ da niso strokovno dovolj podkovani. In glede na to, da vzgoja in izobrazba na vseh strokovnih šolah

še ni povsem zadovoljiva, je treba upoštevati, da nobena šola ne more dati popolnega strokovnjaka, ki bi bil poleg vsega še specializiran prav za določeno podjetje. Najbrž bo kar držalo, da nekateri delavci ljubosumno čuvajo svoja delovna mesta in se bojijo »konkurence« novih.

Tudi sami se moramo potrkati na prsi

Seveda tudi v šolah ni vse najlepše. Učni načrti so prenatrpani, predavatelji večkrat ne dovolj kvalificirani, šole niso dovolj povezane s prakso, manjka gmotnih sredstev, stroji in naprave so zastarele, primanjkuje učil, prostorov itd.

Zanimiva je ocena, ki jo je dobila skupina naših vajencev na praksi v nekem švicarskem podjetju. Švicarji so pohvalili njihovo strokovno teoretično in praktično znanje, ugotovili pa so, da vajenci niso urni in precizni.

Z ozirom na nekatere predloge, da je treba učno dobo podaljšati, je bila večina delegatov na zasedanju mnenja, da tako podaljšanje ne more biti splošno za vse stroke, temveč le plod podrobnega proučevanja vsake stroke posebej.

Zaskrblijoče številke

Precej je bilo govora tudi o izkoriščanju vajenske mladine. To je še, žal, ne le v zasebnih, temveč tudi v družbenih podjetjih. Ponekod (Bitolj) plačujejo učenci mojstru do 4000 dinarjev, da se lahko učijo pri njem. Drugod učence zaposljujejo celo direktorji podjetij (Mostar). Veliko učencev pa je, da opravljajo učenci taka opravila, ki ne spadajo v uk izbrane stroke. V Srbiji dela 198 učencev več kot 48 ur na teden, poleg tega pa morajo še obiskovati šolo. Na Hrvaškem jih dela več kot 48 ur na teden 232, v Sloveniji 91. Pri tem pa je treba vedeti, da so anketirali le 72 šol v Jugoslaviji, od tega v Sloveniji le v Ljubljani, Mariboru in Celju.

V marsikateri delavnici je slišati, češ, vajenci imajo sedaj preveč prostega časa in so premalo v delavnici. Kar počez napadajo eno največjih pridobitev, ki jo je pri nas dosegel delavski naraščaj, namreč, da ima mesec dni dopusta poleti in sedem dni pozimi. Nihče od teh pa se ne vpraša, kaj je delavnica storila za izboljšanje vzgojnega in izobrazbenega postopka. Gre za učne načrte za praktično delo v delavnici, za boljše vzgojne metode mojstrov in za organiziranje vzor-

nih delavnic v vajenskih šolah.

Naj navedemo predlog, ki spada med najvažnejše sklepe plenuma, da bi v vzevnem merilu, prav tako pa tudi po republikah ustanovili zavode, ki naj bi proučevali celotno politiko vzgoje in izobrazbe strokovnih kadrov za naše gospodarstvo, od najnižjih pa do najvišjih. Plenum tudi predlaga, naj bi financiranje strokovnih šol prešlo na posamezne veje našega gospodarstva po republikah, tako kot je to že urejeno za gostinstvo in trgovino. Poleg tega je bilo soglasno sklenjeno, naj se tudi v strokovnih šolah čimprej uvede družbeno upravljanje, ustanove šolski odbori v katerih naj bodo zastopniki predavateljev, staršev, mladine, ljudskih odborov in gospodarskih organizacij.

Z OBČNEGA ZBORA KRAJEVNEGA SINDIKALNEGA SVETA V LOGATCU

Omogočimo mladim ljudem

da si nabere proizvodnih izkušenj

Sredi marca je bil občni zbor Krajevnega sindikalnega sveta v Logatcu. Poleg izvoljenih delegatov sta se občnega zbora udeležila tudi predstavnika Okrajnega in Mestnega sindikalnega sveta v Ljubljani, ki sta s svojimi navesti močno pripomogla k uspehu zborovanja.

Dvoje vprašanj je, okrog katerih je bilo največ govora: vzgoja in zaposlitev mladine. Mladine nikakor ne smemo prepustiti sami sebi ali le dobri volji mojstrov, pri katerih se uči. Sindikat naj skrbi tako za delovne pogoje kakor tudi za to, da predpisi, ki ščitijo učence se mladino, ne bodo kršeni. Njegova skrb je tudi vzgoja in zdravo razvedrilo mladine. Res je naše telovadno društvo Partizan šele v razvoju, tudi primerne telovadne dvorane še nimamo in bo treba, ali stari dom prenoviti ali pa zgraditi novega.

Po delavnicah so precej razvite težnje po rentabilnosti za vsako ceno. Zato se tudi tako branijo mladih ljudi, ki še nimajo proizvodnih izkušenj. Toda brez naraščaja ne gre niti v veliki industriji, ne gre pa tudi v obrtništvu. V industrijsko razvitih krajih so to že zdavnaj spoznali in ogromno žrtvujejo za strokovno vzgojo. V našem kraju bodo morali sindikalni odborniki še veliko storiti, da bodo prepričali vse, od delavskih svetov

KO PREBEREŠ »DELAVSKO ENOTNOST«, JO POSODI TUDI SVOJEMU TOVARIŠU!

vmešan v afero, zakaj tudi on je skušal vso zadevo potlačiti, čeprav so mu bile kot notranjemu ministru znane podrobnosti »zadeve Montesi«.

Vlada in demokratsko vodstvo se sicer otepa odgovornosti, se hudujeta na novinarje in zagotavljata, da bosta odpravila korupcijo in podobne umazanije,

Markiz Ugo Montagna

toda iz govorjenja demokratskih veljakov zveni le strah, strah pred grozilo množice, ki se zbira po rimskih ulicah in ulicah drugih italijanskih mest.

Ze pred sodno razpravo o »zadevi Montesi« je Montagnijev odvetnik zagrozil, da utegne priti na dan »še marsikaj« (odkrito je namigoval na skrivnostno smrt bandita Giuliana), če bi visoki sokrivci hoteli žrtvovati svojega pajdaša Montagno, da bi se sami

Z OBČNEGA ZBORA
SINDIKALNE SKUPINE PTT
V LENARTU

Poročal je član skupščine Zavoda za socialno zavarovanje

Na občnem zboru sindikalne skupine poštne službenice v Lenartu pri Mariboru je po poročilu sindikalnega zaupnika poročal tudi odbornik Zavoda za socialno zavarovanje mariborskega mesta in okolice. Med drugim so razpravljali še o novih plačah in dnevnih ter še o nekaterih službenih zadevah.

Ob koncu so tovariša Baniča spet izvolili za sindikalnega zaupnika. Jk

IZ SLOVENSКИH KONJIC

Nova sindikalna podružnica

Delavci in uslužbeni pri Kmetijski zadrugi Žiče so pred nedavnim ustanovili svojo sindikalno podružnico. Nekateri člani so bili doslej vključeni v sindikatu trgovskih delavcev v Poljčanah, kamor pa so zaradi oddaljenosti le težko hodili na sestanke.

V NEDELJO BO IZREDNI OBČNI ZBOR
REPUBLICKEGA DRUŠTVA UPOKOJENCEV SLOVENIJE

Občni zbor bodi prelomnica

v delu republiškega Društva upokojencev

Smo tik pred izrednim občnim zborom republiškega društva upokojencev, ki je sklican na zahtevo Republiškega sveta Zveze sindikatov za Slovenijo.

Republiški odbor Društva je razposlal vsem podružnicam zelo premišljeno in oprežno sestavljeno okrožnico za sklicanje sestankov, na katerih naj bi izvolili delegate za občni zbor. Iz vsebine okrožnice namreč ni moč posneti nič bistvenega, iz česar bi človek lahko sklepal, kaj je dalo povod za sestanke.

Tako je na primer podružnica Šiška v začetku februarja sklicala »množični« sestanek z nadvse skromno notico in ne da bi povedala, kakšen bo dnevni red. Kljub temu, da šteje podružnica 1500 članov, je bila dvorana kina Šiška komaj tretjino zasedena. In še ta peščica udeležencev spetka ni vedela zakaj se je sešla

in za kaj pravzaprav gre. Podružnični predsednik je okrožnico republiškega društva dvakrat prebral, nj pa niti z besedico povedal, da zahteva Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo, naj se skliče izredni občni zbor republiškega društva upokojencev. Sele na odločno zahtevo nekaterih udeležencev se je končno je vdal ter z očitvidnim negodovanjem prebral ves članek »Mera je polna« iz »Delavske enotnosti«. Po predsednikovem prizadevanju bi prišlo skoraj do glasovanja, ali naj se izredni občni zbor skliče, ali naj se odpove. Takšno sramoto je preprečil navzoči odposlanec sindikalnega sveta.

Če pomislimo, da je znašal zadnji enoletni proračun za kritje osebnih izdatkov, plač nameščencev, honorarjev, nagrad, sejnin predsedstva, republiškega odbora, finančnega nadzorstva, razsodišča, poštne stroškov predsedstva itd. 1.992.084 dinarjev, stroškov za občni zbor 200.000 din, za izdajanje »Upokojenca« 1.400.000, ostala režija pa 735.200 dinarjev, potem smo si lahko na jasnem, da so nekateri v republiškem odboru zvesto držali reka: »Ubi bene, ibi patria« (Kjer je dobro, tam je domovina). Ker so sodelovali pri sestavljanju proračuna tudi predsedniki nekaterih podružnic, se upravičeno sprašujemo, ali so trezno pretehtali posamezne proračunske postavke, ali pa so se s proračunom strinjali le zaradi gole solidarnosti.

Za čigav denar gre? Za prispevke članov, od katerih je konec 1950 leta (glej štev. 3/53 »Upokojenca«) pripadalo Društvu recni in piši 24.865 oseb edinele zaradi s članstvom zvezane posmrtninske ustanove!

Ne bom pograval starih stvari (ki pa so še vedno sveže), z lanskoletnega občnega zbora. Dotaknil bi se le družbenih pravil.

Sedaj veljavna družbena pravila so doživela od 1948. leta sem že trikrat spremembo. Navzlic vsemu pa vsebujejo še vedno pomembne in občutne hibe. In kaj smo doživeli? Namesto, da bi ta osnutek prečiščenih pravil »Upokojenec« pred lanskim občnim zborom pravočasno objavil, ga je Društvo razposlalo podružnicam s pozivom, naj ga članstvo prouči ob uradnih urah. Pri tem niso vprašali, če je takšen postopek sploh izvedljiv. Tedensko po eno uro na dan (izvzemši soboto) si imel morda priložnost priti do osnutka. Tako je vsaj bilo pri podružnici v Šiški. Da pa bi osnutek res proučil in se poglobil vanj, pa je bilo izključeno, saj je bil vedno kdo v pisarni, plačeval članarino itd. Če se je hotel tisti čas zanimati za osnutek pravil še kdo drug, potem pa še tega nisi mogel.

In sedaj?

Izredni občni zbor naše organizacije bodi prelomnica z vsem, kar je Društvo napačnega delalo, v Društvo naj prevladajo prava delavska načela. Le takšno ho opravičilo pričakovanja upokojencev in vseh sindikalnih članov.

Poznate pravljico o Herkulu in Avgijevem hlevu? Ne bomo ga očistili v enem dnevu, kot pripoveduje ta pravljica, šlo pa bo vendarle, krepko in vztrajno. Reki Alfej in Penej sta deročih in učinkovitih valov.

Franjo Stanovšek

Joža Bekš

do mojstrov, da je nadaljnja rast proizvodnih zmogljivosti odvisna le od dobre in smotrne strokovne vzgoje in seveda tudi od tega, da mladim ljudem, ki so se poklica že izučili, omogočimo, da si nabere proizvodnih izkušenj.

Ker so sindikalni odborniki to spoznali, lahko trdimo, da je bil letošnji občni zbor eden izmed najboljših v zadnjih letih. Za to imajo precejšnje zasluge tudi odborniki, ki so poročila skrbno pripravili. K. A.

Takole so litostrojski kovinarji oddajali glasove za svoje najboljše tovariše, ki naj vodijo podjetje.

Na posestvu v Rakičanu so izvolili nov delavski svet

Te dni je kolektiv državne posestva Rakičanu izvolil nov delavski svet. Izvolili so 25 članov. Kandidate so izbrali na sestanku sindikalne podružnice. V nov de-

lavski svet so izvolili tovariše vseh panog poljedelstva.

Dosedanji delavski svet je kar dobro gospodaril. Kljub lanskim vremenskim neprilikam je obvaroval pridelke. S kakovostjo pridelkov je zaslovel tudi na tujih tržiščih. Sindikalna podružnica tega posestva si vztrajno prizadeva, da bi svoje člane strokovno usposobila in bodo po zimskem seminarju aprila še izpiti. Uredili so tudi sindikalno knjižnico, ki ima mnogo leposlovnih in strokovnih knjig. Člani pridno segajo po knjigah.

rešili. In kmalu potem se je začel v okrožnem rimskem sodišču proces proti skupini odgovornih finančnikov, ki so z valutnimi špekulacijami zaslužili ogromne vsote. Zanimivo je, da so ta proces pripravljali že nekaj let, začel pa se je kmalu po grožnji Montagnijevega odvetnika.

Obenem pa so pogreli že staro, vendar še svežo »zadevo Giuliano«. Agentje, ki so delovali med roparji in ubili poglavarja, so danes že mrtvi. Mrtev je tudi voditelj karabinerjev, ki je po naročilu visokih uradnikov sestavil lažnivo poročilo o uboju. To poročilo je tedaj prečital Scelba pred parlamentom in trdil, da je resnično, čeprav je vedel, da je lažno. Ker so vsi, ki so bremenili visoke klerikalne veljake, nenadoma umrli (nekateri trde, da so bili zastrupljeni), bo Scelbi nekoliko lažje pogreti vso zadevo in umazati umrle, da bi opral sebe in svoje pomočnike.

Zivahno je te dni v Italiji. Opozicijske stranke (predvsem informburojevi) živčno napadajo demokristjane, ki se slabotno branijo, in napovedujejo ukrepe proti informburojcem. Časopisi objavljajo senzacionalne pornografske članke in slike, rimski delavci se zbirajo pred sodno palačo, vzklikajo Silvanu Mutu in obsojajo vlado ter Vatikan. Val ogorčenja je zajel Italijo. V teh dneh je italijansko ljudstvo dobera spoznalo vso tisto izkoriščevalsko gospodo, ki pod ovržimi oblaci in spokorniskimi haljami skriva svojo umazano goloto in svojo pohlepno izkoriščevalsko miselnost.

v »zadevo klerikalnega režima« in ta režim sedi danes v Rimu na zatožni klopi.

Ugo Montagna di San Bartolomeo je star znanec rimske policije, saj so ga od 1935 do 1937. leta kar devetkrat kaznovali zaradi poneverb, tatvin, ponarejanja podpisov in podobnih sleparij. Bil je tudi fašistični tajni agent, v svojem stanovanju pa je prirejal umazane orgije, ki so se jih fašistični veljaki (Clano in drugi) radi udeleževali. Pozneje se je prodal nemškimi nacistom, po vojni pa je služil uživanja željnim angleškim in ameriškim častnikom. Tako si je pridobil precej denarja in rimska »elita« ga je sprejela medse. Postal je delničar številnih družb, ki se bavijo z nakupom in prodajo stanovanjskih hiš, ravnatelj lovskega društva Sv. Huberta, ki je »lovilo« le ponoči v Montagnijevi hiši in lastnik prekrasnih vil ter stanovanj. Z navedenimi »poklicji« pa je Montagna le zakrival svoj glavni poklic — tihotapstvo z mamili, pri katerem je zaslužil ogromne vsote.

Pri »poslu« mu je pomagala tudi policija. Pavoneo, šef rimske policije je bil njegov prijatelj. Nekoč je Montagna podaril Pavoneju moderno opremljeno osemobno stanovanje, drugič mu je plačal neke velike dolgove itd. Glavna priča (Anna Maria Caglio, ena izmed Montagnijevih ljube) trdi, da sta Ugo Montagna in Piere Piccioni takoj po umoru Vilme Montesi odhitela k Pavoneu, ki jima je obljubil, da bo policija zadevo zamolčala. Montagna je sodeloval tudi s kvestorjem Dosijem, ki je šef Interpola (mednarodne policije)

za Italijo. Sodelovanje s policijo ga je tako ohrabilo, da je vsem, ki jih ni več potreboval, in onim, ki so se mu upirali, grozil s smrtjo. Res so že 1952. leta našli blizu obale, kjer je pol leta kasneje ležalo truplo Vilme Montesi, mrtvega Vincenza Pollia, enega izmed glavnih italijanskih tihotapev z mamili. In Mary Pirimpo, ljubica tihotapca Pollia, je umrla v Milanu skrivnostne smrti.

Montagnijevi prijatelji pa so bili tudi nekateri najvidnejši demokratski prvaki. Nekoč je prodal neko palačo državi in pri prodaji zaslužil 90 milijonov lir. Pri kupčiji sta mu pomagala Attilio Piccioni, današnji italijanski zunanji minister, in Sparato, minister za pošte. Ker je bil zaslužek ugoden, je Montagna plačal Piccioniju 6 milijonov lir, Sparatu pa 5 milijonov...

Sparato je med drugim pošiljal Montagni mlada dekleta in jih čez nekaj časa, ko so se jih markiz in njegova družba navelečali, pošiljal v oddaljene kraje Italije.

Ni čudno torej, da je proces proti novinarju Mutu do tal zamajal Scelbino vlado. Piccioni, ki je prišel v to vlado kot predstavnik desničarske struje v demokratski stranki in zaradi katerega je desnica vlado podprla, je že dvakrat podal ostavko, ki pa je Scelba ni sprejel. Piccioni bo torej še nadalje predstavljal Italijo v svetu...

Sparato, poštni minister in De Gasperijev pomočnik v demokratski stranki, se tudi ne počuti dobro. In celo Fanfani, demokratski levičar in notranji minister v Pellovi vladi, je

Za povečanje proizvodnje in smotrno gospodarjenje z družbenimi sredstvi

(Nadaljevanje s 1 strani)

pomoči, Slovenska filharmonija pa 23 milijonov 540.000 dinarjev. Člani odbora za proračun republiškega zbora so za materialno podpiranje centralnih umetniških ustanov, toda izražali so zaskrbljenost, če so ta proračunska sredstva smotrno izkoriščena. Med drugim so ugotavljali redka gostovanja teh ustanov na podeželju, neustrezen način nagrajevanja, primere dvojnih zaslužkov gledaliških umetnikov itd. (Člani odbora na primer ne morejo razumeti, kako je mogoče, da dobi igralec polni zaslužek tudi tedaj, če ne izpolni svoje obveznosti, naslednji mesec pa prejme še posebno nagrado, če obveznost preseže) Zavoljo teh stvari je odbor zahteval pred razpravo in sklepanjem o proračunu te ustanov pojasnila od predstavnikov Slovenskega narodnega gledališča in Slovenske filharmonije.

Potem ko je odbor za proračun poslušal poročila predstavnikov Slovenskega narodnega gledališča in Slovenske filharmonije,

nije, je po daljši razpravi odobril dotacije obema ustanovama. Sklenil pa je predlagati Ljudski skupščini, da ustanovi posebno komisijo, ki naj skupno z odborom za kulturo in prosveto Ljudske skupščine in izvršnim svetom prouči probleme Slovenskega narodnega gledališča in Slovenske filharmonije. Odbor je prav tako predlagal, naj posebna komisija prouči, zakaj imata Moderna galerija in Narodni muzej tako majhen obisk in komu potlej služita ti dve ustanovi.

Plodne razprave o štipendijah, investicijah in dotacijah znanstvenim, prosvetnim in kulturnim ustanovam in predlogi za ustanovitev komisij kažejo, da je potrebno nadzorstvo nad trošenjem proračunskih sredstev. Razen tega načela pa veje iz razprav še misel, da ne sme uživati koristi od proračunskih sredstev samo ožek krog ljudi v mestu, marveč čim širši krog proizvajalcev, ki dobrne ustvarjajo.

Dora

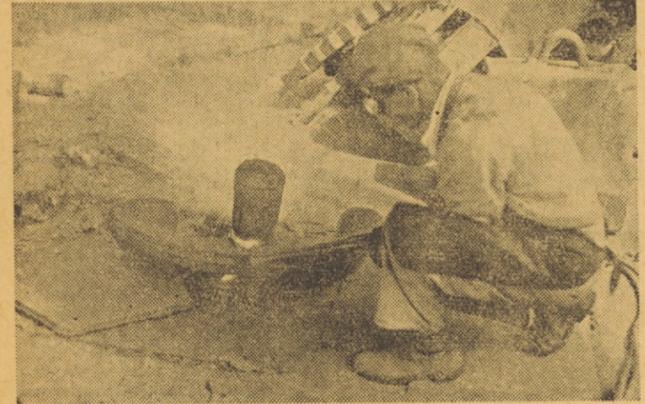
KAKO SKRBE RAVENSKI FUŽINARJI ZA SVOJE ZDRAVJE

Nespametno ravnanje JE LAHKO VZROK VELIKIM NESREČAM

Od lanskega leta, ko so ravenški fužinarji nastavili posebno varnostnega tehniko, se je v železarni marsikaj popravilo. To je tudi razumljivo, saj je sedaj v železarni vsaj en človek, ki ne prestopa misli le na varnost pri delu in na delavčevu zdravju.

Vsak delavec, ki je na novo sprejet v tovarno, dobi že v sprejemni pisarni tiskana navodila, kako naj ravna, da bo pri delu varen. Obratovodje ga posebej opozore na nevarnosti njegovega delovnega mesta in okolja. Precej

so napravili v propagandi: na delovnih mestih so posebna opozorila, veliko je plakatov in napisov o zaščiti dela, prireajo predavanja, vrte poučne filme o obratnih nevarnostih, v fužinarju objavljajo članke s tega področja in, seveda, tehnično zaščito ne prestopa izpopolnjujejo. Delavci imajo na razpolago zaščitna očala, rokavice, maske itd. Vse to kažejo tudi številke. Leta 1952 je bilo 639 obratnih nezdod, lani pa 504. Lani so izgubili 1265 delovnih dni manj zaradi nezdod kot predlanskim, odstotek bolovanj pa se je zmanjšal od 7,54% na 5,91%.

Ravenški fužinarji imajo dobro organizirano zaščitno službo. Vsi varilci in čistilci nosijo zaščitna očala.

Izkušnje nas uče, da nade štivilo nezdod takrat, kadar se služba higijenskotehnične zaščite organizira, za približno tretjino. Potem se odstotek le s težavo manjša. Treba je več truda in znanja. Prav na to je opozorila zadnja razprava ob predavanju, ki sta ga imela strokovnjaka za higijenskotehnično zaščito dr. Lajovic in dr. Cvahte iz Ljubljane v železarni.

Drugod zopet zapenjajo težka bremena na žerjav z dvema namesto s štirimi čepi itd.

Inženir je pripovedoval, kako se varujejo delavci na švedskem, kjer je bil na praksi z nekaj delavci iz ravenške železarne. Dogodilo se je, da je nekdo izmed naših očistil odlitek s stisnjenim zrakom. Trije švedski delavci so kar zbežali iz obrata, da ne bi vdihavali kremenčevega prahu, našim pa so priredili dolgo predavanje o silikozni. V čistilnici nosijo vsi očala, žične vrvi na žerjavih menjajo vsako leto, čeprav jim nič ne manjka. Premikač noče pripetiti vagončka, če ni prav naložen, žerjavovodja ne dvigne bremena, če ni prav pripet itd. Vse to je prešlo ljudem že v navado in nikomur ne pride na misel, da bi drugače ravnal. To je tudi eden izmed vzrokov, da je v tej švedski tovarni le 1,4% bolezenskih izostankov.

V ravenški železarni bo treba torej sedaj začeti pri slabih navadah in že vajence tako vzgojiti, da bodo vedno in povsod varovali svoje zdravje. Tako bo tudi nesreč manj. Nezdode nas stanejo vsako leto 6 milijard dinarjev, je povedal predavatelj. Vedno bo revščina, dokler bodo ljudje prekmalu umirali. In prav je povedal!

Prav tako se dogaja vsak dan

VARUJMO SVOJE ZDRAVJE POZOR - PLIN!

V tovarnah zelo pogostokrat uporabljamo generatorski plin, zlasti v topilnicah, železarnah itd. Ta vsebuje tudi do 35% ogljikovega monoksida (CO) zelo nevarnega in strupenega plina. Seznanimo se s tem plinom!

Ogljikov monoksid je brez barve in brez duha, Gori z modrim plamenom in je eksploziven. V zraku ga sme biti največ desetstotinka. Če je v zraku 5 desetstotink tega plina, lahko umreš že v pol ure.

Znaki zastrupitve so: tle: vrtoglavost, poslabšan vid, bljuvanje, šumenje v ušesih, noge niso več trdne, glavobol, nerazumljiva dobra volja, bolnik bljuva, srce bije hitreje, popade ga groza, nato začne zastrupljenca lomiti kriči in končno nastopi smrt. Seveda so vse to znaki, če je zastrupljen počasno.

Če pa n. pr. generatorski plin trikrat globoko vdihneš, umreš v nekaj trenutkih. Ze iz tega je razvidno, kako zelo nevaren je ta plin, zlasti še, ker ga ni moči zaduhati niti videti.

Ta plin je, kot smo že rekli, tudi v generatorskem plinu, nastaja pa pri slabem izgorevanju premoga in oglja ter pri velikih požarih (ogjen v premogovnikih, ognjišča v kovačijah itd.)

Zastrupljenca je treba pomagati takole:

1. Ravnaj čim hitreje in treznej. Pomni: Na razpolago imaš zelo malo časa (6 minut)! Po tem času nastopi smrt.

2. Rešuj le opremljen z masko ali aparatom — sicer se sam izpostavlja smrtni nevarnosti!

3. Potegni ali odnesi ponesrečenca iz zastrupljenega ozračja!

4. Prični nemudoma brez oklevanja z umetnim dihanjem! Vsak prevoz v ambulanto ali drugomenuj le izgubo dragocenih minut.

5. Če si sam, pokliči pomoč ne da bi prenehal z umetnim dihanjem. Prenehaš lahko šele takrat ko zdravnik za gotovo ugotovi smrt.

6. Umetnega dihanja ne prekinjaj!

7. Čimprej organiziraj strokovno pomoč na licu mesta (zdravnik, kisik!).

8. Praviloma prepelji oškodovanca v bolnišnico šele, ko se je že zavedel in ga obvezno spremljaj!

Prav v tem največkrat grešimo. V Mežici, na primer, ne bi prišlo do takšne nesreče, če bi se po tem ravnali.

Zastrupljenca z ogljikovim monoksidom lahko pusti hude in dolgotrajne posledice (omrtvičenje dela telesa, duševne motnje, slaboumnost itd.)

Tisti, ki so kdaj videli zastrupljenca s tem plinom, pravijo kako lepa je taka smrt. Zaspis in — konec. Toda človek se večkrat še zaveda in še ni mrtev, le plin mu vzame vsvo voljo, četudi bi bil še toliko pri moči, da bi skočil k oknu, ali si kakorkoli pomagal, tega pa ne stori. Postane namreč popolnoma otopel in se ne gane.

Seveda ne sme nihče v ogroženo področje brez maske. Na tej mora biti posebej napisano, da ne propušča ogljikovega monoksida. Vsaka maska namreč ni dobra, zato se nikar ne podajajmo z navadno masko na nevarno mesto. Maske, ki varujejo pred ogljikovim monoksidom, imajo to posebej napisano in morajo biti registrirane. Povsod, kjer se plin lahko razvija, bi moralo biti nekaj takih mask na razpolago. V novejšem času uporabljajo Dregerjeve aparate, ki so sicer zelo dragi, so pa zanesljivi. Reševalni oddelki velenjskega rudnika jih imajo in vadi z njimi vsakih 14 dni. To je namreč zelo važno, sicer se lahko ponesreči tudi reševalec. Vsak tisti pa, ki naj uporablja Dregerjev aparat, mora biti pogostokrat zdravniško pregledan, saj ne more tega aparata uporabljati zanesljivo že, če ima majhen nahod.

Ogljikov monoksid je, kot smo videli zelo nevaren. Kjer uhaja le malo plina v zrak, se zaradi tega morda nihče ne bo zastrupil tako, da bi lahko govorili o zastrupitvi. Toda zastruplja se vsak dan po malem, dokler ne pride do slabokrvnosti in pozneje do kronične zastrupitve (glavobol, vrtoglavost, hujsanje).

Sedaj, ko poznamo lastnosti tega plina, je prav, da se seznanimo še z nekaterimi posledicami, ki jih imajo prav majhne količine ogljikovega monoksida v zraku. Prvo, kar je, je to, da pada delavčeva storilnost. Delavec ni tako prožen, ne reagira tako hitro in kaj lahko se zgodi, da ga zagrabijo stroji, mu pade kaj na nogo, se opeče, ureže ali pa pripetijo celo kaj hujskega. Tudi zato je tako važno, da je v nevarnih prostorih dobro urejeno zraččenje, odvajanje plinov z odprtih ognjišč, da so ventili plinovodov vedno neprodušni in pogostokrat pregledani, da pazimo, da plin dobro zgorava itd. Na vse to mora paziti vsak delavec sam, posebno pa še strokovno vodstvo tovarne. Torej: pozor pred plinom!

2. Rešuj le opremljen z masko ali aparatom — sicer se sam izpostavlja smrtni nevarnosti!

3. Potegni ali odnesi ponesrečenca iz zastrupljenega ozračja!

4. Prični nemudoma brez oklevanja z umetnim dihanjem! Vsak prevoz v ambulanto ali drugomenuj le izgubo dragocenih minut.

5. Če si sam, pokliči pomoč ne da bi prenehal z umetnim dihanjem. Prenehaš lahko šele takrat ko zdravnik za gotovo ugotovi smrt.

6. Umetnega dihanja ne prekinjaj!

7. Čimprej organiziraj strokovno pomoč na licu mesta (zdravnik, kisik!).

8. Praviloma prepelji oškodovanca v bolnišnico šele, ko se je že zavedel in ga obvezno spremljaj!

Prav v tem največkrat grešimo. V Mežici, na primer, ne bi prišlo do takšne nesreče, če bi se po tem ravnali.

Zastrupljenca z ogljikovim monoksidom lahko pusti hude in dolgotrajne posledice (omrtvičenje dela telesa, duševne motnje, slaboumnost itd.)

Tisti, ki so kdaj videli zastrupljenca s tem plinom, pravijo kako lepa je taka smrt. Zaspis in — konec. Toda človek se večkrat še zaveda in še ni mrtev, le plin mu vzame vsvo voljo, četudi bi bil še toliko pri moči, da bi skočil k oknu, ali si kakorkoli pomagal, tega pa ne stori. Postane namreč popolnoma otopel in se ne gane.

Seveda ne sme nihče v ogroženo področje brez maske. Na tej mora biti posebej napisano, da ne propušča ogljikovega monoksida. Vsaka maska namreč ni dobra, zato se nikar ne podajajmo z navadno masko na nevarno mesto. Maske, ki varujejo pred ogljikovim monoksidom, imajo to posebej napisano in morajo biti registrirane. Povsod, kjer se plin lahko razvija, bi moralo biti nekaj takih mask na razpolago. V novejšem času uporabljajo Dregerjeve aparate, ki so sicer zelo dragi, so pa zanesljivi. Reševalni oddelki velenjskega rudnika jih imajo in vadi z njimi vsakih 14 dni. To je namreč zelo važno, sicer se lahko ponesreči tudi reševalec. Vsak tisti pa, ki naj uporablja Dregerjev aparat, mora biti pogostokrat zdravniško pregledan, saj ne more tega aparata uporabljati zanesljivo že, če ima majhen nahod.

Ogljikov monoksid je, kot smo videli zelo nevaren. Kjer uhaja le malo plina v zrak, se zaradi tega morda nihče ne bo zastrupil tako, da bi lahko govorili o zastrupitvi. Toda zastruplja se vsak dan po malem, dokler ne pride do slabokrvnosti in pozneje do kronične zastrupitve (glavobol, vrtoglavost, hujsanje).

Sedaj, ko poznamo lastnosti tega plina, je prav, da se seznanimo še z nekaterimi posledicami, ki jih imajo prav majhne količine ogljikovega monoksida v zraku. Prvo, kar je, je to, da pada delavčeva storilnost. Delavec ni tako prožen, ne reagira tako hitro in kaj lahko se zgodi, da ga zagrabijo stroji, mu pade kaj na nogo, se opeče, ureže ali pa pripetijo celo kaj hujskega. Tudi zato je tako važno, da je v nevarnih prostorih dobro urejeno zraččenje, odvajanje plinov z odprtih ognjišč, da so ventili plinovodov vedno neprodušni in pogostokrat pregledani, da pazimo, da plin dobro zgorava itd. Na vse to mora paziti vsak delavec sam, posebno pa še strokovno vodstvo tovarne. Torej: pozor pred plinom!

POSTOJ IN RAZMISLI

In to naj bo delavski tovariš...

Povedal vam bom zgodbo od začetka do konca, tako kot se je dogodila. Za nas se začena v običnem zboru ljubljanskih kliničnih bolnišnic, končuje pa na Megradovem gradbišču »Instalacije« na Kamniški cesti. Kako se bo končala za tistega, o katerem bo govorila, ne vem. Morda se bo premislil, se skesal in postal drugačen...?

»Kateraga pa mislite? Pri nas jih je več s tem imenom.«
»Stanuje v novih šišenskih blokih. Na stanovanju ima...«
»Pa sem mu povedal vso zgodbo.«
»Aha, to je starejši. Da, pri nas je. Dela na gradbišču »Instalacije« na Kamniški cesti. V kolektivu se že nekaj šušlja o tem. Prej so bili vajenci pri njem in težave smo imeli, da je vzel na stanovanje še enega delavca. Ga boste dali v časopis? Le dajte! Bom že povedal sindikalnim odbornikom, da se bodo pogovorili z njim.«
»Morda veste, koliko najemnine plačuje?«
»Vprašajte Mestno upravo nepremičnin!« No, v upravi so mi povedali, da v novih blokih ni nobenega enosobnega stanovanja in da je znašala najemnina prej tisoč dve sto dinarjev, pozneje pa so jo znižali na tisoč dinarjev, plačano razliko pa vrnilo.

»Kolikšno stanovanje imam, pravite? Eno sobo in kuhinjo. Drugo sobo ima delavec, ki dela tu pri Megradu. Za stanovanje plačujem tisoč dve sto dinarjev.«
»Kako, za eno sobo? Tisoč dve sto? Ali ni tisoč?«
»No, da, tisoč za vse stanovanje. Oni delavec mi daje tri sto dinarjev za sobo.«
»Pa dekleti?«
»V kuhinji spita in plačujeta po pet sto dinarjev. No, šest sto vsaka,« se je brž popravil. »Saj sta sami ponudili. Za delo se nismo zmenili. To je čisto pravo. Slišite, ali je kaj narobe, ne bi smeli toliko plačevati?«

»Nekatere tovarišice pri nas žive v kaj slabih stanovanjih, na primer tiste v kleti pod očesno kliniko, ki jim ob deževju voda zaliva sobo, ali pa tista, ki stanuje nekje v Šiški, plačuje po šest sto dinarjev najemnine na mesec za to, da sme spat v kuhinji. Ko pride utrjena z dela domov, mora še streči družini, ribati, pomivati posodo... Sindikat bi moral bolj skrbeti za svoje člane, se zanimati, kako žive...«
Tako približno je povedala delegatka otroške klinike na običnem zboru sindikalne podružnice ljubljanskih kliničnih bolnišnic.
Tu se za nas zgodba začne. Pravim za nas, kajti za tisto dekletko, ki stanuje v Šiški, se je začela že veliko prej. Naj kar sama pripoveduje!

Ob koncu Kamniške ulice je veliko gradbišče. Jože dela pri betonskem mešalcu. Pričen delavec je. Dvigne ročico in beton steče v samokolnico.
Malo začuden je bil, ko sem se ustavil ob njem.

To sem zvedel in tu bi se za nas lahko zgodba nehala... Ko sem se poslovil od tega delavca, sem razmišljal o vsem tem.
Dekleti sta mu plačevali po šest sto dinarjev, to zneso tisoč dve sto dinarjev. Podnajemnik daje za sobo tri sto dinarjev, skupaj dobi tisoč pet sto dinarjev. Za stanovanje plača tisoč, torej mu ostane čistega pet sto dinarjev in še gospodinjki pomočnici je imel.
Pa je res »gospod«... Vencilj

KAJ PRAVI DELAVEC IZ KONJIC O ZDRAVSTVENI SLUŽBI

Družno si pomagajmo

Našel sem jo v kuhinji otroške bolnišnice na Vrazovem trgu. Nekaj čez dvajset let ima, morda tudi nekaj manj.
»Doma sem iz Prekmurja. V Ljubljani nisem mogla najti sobe, pa sem naprosila prijateljico, če bi me vzela k sebi. Stanovala je v Šiški v novih blokih. Pristala je in tudi jaz sem se pogodila z najemnikom: šest sto dinarjev na mesec in pomoč v gospodinjstvu. Kaj sem hotela. Pristala sem. Spali sva v kuhinji, obe na eni postelji. Posteljnino imam sama. Ko sva prišli z Marijo domov — saj jo lahko sami vprašate, tu dela v pralnici. Menda ima službo popoldne. No, pa se popoldne oglasite! — Da! Ko sva prišli zvečer domov, sva gospej pomivali posodo, na toliko časa poribali kuhinjo, včasih sva pomitali tudi stopnišče in zdrgnili parket v sobi...«

V našem časopisu, ki je izšel 12. marca letos, sem prebral razgovor o zdravstveni službi (Desetina narodnega dohodka).
Ko sem prebral pisanje, sem imel občutek, da smo delovnemu človeku dali preveč, sedaj pa gledamo, kako bi na vseh koncih in krajih kaj odtrgali. Ni mi treba zameriti, če vam to povem, ker odkrito in pošteno povem, kar mislim.
No, tudi jaz mislim, da bi bilo dobro kaj spremeniti, in to tako, da bi koristilo skupnosti, posameznika pa ne preveč prizadelo. Pravijo pa, da ne more biti, da bi bil volk sit in ovčka cela. Sem delavec s povprečno delavsko pametjo, kot se reče, in zato ne bi vedel kdo ve kaj predlagati. Vendar ima delavec moje starosti že precej življenjskih izkušenj. Zato vam kanim nekaj le-teh povedati.
Ze več let sem namreč bolan. Dolgo nisem vedel, kaj mi je, le čutil da me z redkimi presledki nekaj gnjavi in mi jemlje moč. Šel sem k zdravniku, ko me je najbolj zdelovalo. Dal mi je bolniški dopust, po nekaj dneh pa mi je dal razumeti, da mi ni nič. Seveda sem bil vesel, dokler sem mu verjel. Bolelo me je pa, ker sem mislil, da me ima za nekakšnega simulanta.
Bolam sem, vendar lažje delo še vedno lahko opravljam. Delam sedem let v rudniku in vem, da danes tega ne bi zmozel. Nekaj

časa bi delal, potem bi pa dolgo boloval in nato spet od kraja. Zato tudi zdravnik ne bi smeli metati delavcev v en koš in jih enako pošiljati na bolniški dopust. Naj mu svetujemo lažje delo, če je zanj sposoben. Seveda bi se morali tega tudi v tovarni držati.
Drugo je hranarina. Pred vojno je dobil poročen bolnik polovico hranarine, če se je zdravil v bolnišnici, samski pa nič. Če bi danes tako napravili, bi bili na slabšem kot takrat, ker so plače sorazmerno nizke. Drži pa, da ne bi smeli dobiti polne hranarine. Z otroškimi dodatki je pa tako, da se brez njih ob takih plačah ne bi dalo shajati.
Se nekaj o plačevanju pri-spevkov za socialno zavarovanje! Sedaj plača vse podjetje. Včasih pa se mi je zdelo prav, da plača delodajalec dve tretjini prispevka, delavec pa eno tretjino. No, danes delavec ne čuti, kdo plača prispevek, vendar pa dobro ve, da tudi on plača. Zaradi zastalosti delavcev bi bilo bolje, če bi dobili delavci tisti denar na roko in naj bi sami plačevali ves prispevek za socialno zavarovanje. Potem bi se že brigal, kakom v zavodu gospodarijo z njim.
Res je, da se zavrže mnogo dragocenih zdravil. Občutek pa imam, da je temu vzrok še v nečem. Kadar pride namreč bolnik k zdravniku, mu pove, kaj mu je, zdravnik mu pa pove samo,

kolikokrat na dan naj vzame zdravilo. To je vse. Malokateri zdravnik se posvetuje z bolnikom, niti mu ne raztolmači učinka zdravila. Če bi to bilo, bi imel bolnik več zaupanja v zdravnika in v zdravnika. Meni se je primerilo prav isto. Šel sem k zdravniku in mi ni nič povedal, kaj mi je. Zato sem šel k zasebnemu zdravniku, čeprav sem si težko pritrgal denar. Ta je ugotovil neko bolezen, ugovarjati se mu pa nisem upal, čeprav mu nisem verjel. Predpisal mi je dva meseca stroge diete, katere sem se vestno držal. Nista bila dva meseca še v kraju pa sem že dobro vedel, da mi niti zdravila niti dieta nič ne pomagajo. Spet sem šel k njemu in mu povedal, kako je z menoj. Konec koncev je le priznal, da je bil na napačni poti.

Zato mislim, naj bi imel bolnik možnost, da gre na podroben zdravniški pregled k specialistu, če si to želi. Plačal naj bi nekaj v posebni sklad, vendar nekaj manj, kot če bi šel k zasebnemu zdravniku. Če bi pa malo zaslužil, naj bi sindikalna podružnica imela poseben sklad, da bi takim lahko priskočila na pomoč. Delavci sami dobro vemo, kdaj in kako je kdo bolan in pomoči potreben.

To sem se namenil povedati. Morda bodo moje pripombe dobrodošle.

Miha Toplišček

Veliko delavk v nemški kovinski industriji

Po pisanju nemškega tiska je v kovinski industriji Zahodne Nemčije zaposlenih 420.000 žena, to je 17,6% vsega delavstva. Po posameznih panogah je odstotek zaposlenih žensk najvišji v precizni mehaniki in optiki (58,1%) in v elektroindustriji (34,2%). Najmanj žena je zaposlenih v ladjedelništvu (2,2%) in v železarski industriji (4,8%). Z delavkami v industriji precizne mehanike, urarstva in optike so največ zadovoljni, ker je njihovo delo zelo natančno in vestno.

Največje splitsko gostinsko podjetje je že znižalo cene

Po ukinitvi regresov v gostinstvu je največje splitsko gostinsko podjetje »Central« že znižalo cene. To podjetje ima med drugim 7 hotelov. V hotelih podjetja »Central« stane sedaj oskrba 400, 450 in 500 dinarjev. Lani je znašala dneva oskrba v hotelu »Ljubljana« 600 dinarjev.

Švicarske ure cenejšje od ameriških

Ameriški industrijci obožujejo švicarske tovarne ur, da nastopajo na svetovnem trgu kot kartel, ki diktira cene vsem odjemalcem, torej tudi Američanom. Švicarska ura stane v Združenih državah z ameriško carino vred 6,10 dolarjev, medtem ko stane enaka ura ameriškega proizvajalca 10,50 dolarjev. Ameriška proizvajalca ur se krije niti četrtine njihovih potreb. Ameriško pravosodno ministrstvo je na zahtevo industrialcev poklicalo 30 ameriških uvoznih podjetij pred sodišče, ker z uvozom podpirajo švicarske tovarne.

46 novih ladij za obalno in prekomorsko plovo

Letos bomo pri nas potrošili nad 11 milijard dinarjev za gradnjo novih ladij. Za obalno in prekomorsko plovo bomo dobili 46 novih ladij. V prvi polovici letošnjega leta bo uvedena stalna pomorska zveza Reka — Hongkong.

Tržaško pristanišče še ni doseglo lanskoletnega prometa

V tržaškem pristanišču so si obetali zaradi letošnjega mraza večji promet. Čeprav so zamrzile reke Laba, Donava in ves nemški prekopni sistem, to ni prineslo bistvenega povečanja v prometu. V februarju je znašal skupni promet v tržaškem pristanišču 155.000 ton. V primerjavi z lanskim letom promet še vedno nazaduje.

Novi radioaparati tovarne »Tesla« bodo stali od 25.000 do 30.000 dinarjev

V podjetju »Nikola Tesla« so izdelali novo vrsto radioaparata T-54-D, ki so ga imenovali »Ljudski sprejemnik«. Radio aparat ima dve valovni dolžini in štiri žarnice. Razven nekaterih delov, je izdelan iz posve domačega materiala. Radio aparat bo stal od 25.000 do 30.000 dinarjev. V prodaji bo verjetno že julija ali avgusta meseca.

Izvoz vagonov v Turčijo

Nashe tovarne, ki izdelujejo tovarne vagonne za Turčijo, morajo izpolniti pogodbo do 1. junija letos. Turčija je naročila 1500 vagonov doslej pa smo jih odposlali že 776. S tem smo izpolnili pogodbo že za dobro polovico.

Proizvodnja televizijskih aparatov v Nemčiji

V Zahodni Nemčiji so lani izdelali približno 40.000 televizijskih aparatov, razprodali pa so jih okrog 35.000. Letos bodo proizvodnjo povečali na 120.000 do 150.000 aparatov. Pravijo, da bi jih prodali še več, če bi bili televizijski programi boljši in oddaje daljše.

GIOVANNI VERGA:

POSLEDNJI DAN

Giovanni Verga je prvak »verizma«, italijanske vrste realizma v drugi polovici XIX. stoletja. V svojih kasnejših delih kritično slika življenje in trpljenje malega sicilijanskega človeka in strahote fevdalno-kapitalistične družbe. Njegovo umetniško najbolj dognano delo je roman »Malavogljivi«, ki smo ga po vojni dobili v slovenskem prevodu.

Potniki v prvih vagonih vlaka, ki vozi v Como, so začutili takoj po Sestu močan sunek. Neka stara markiza, ki se je v svojo nesrečo znašla med mladeničem in dekletom — enih izmed tistih, ki nosijo široke klobuke — izbulji oči in skremži obraz. Mladi gospod je imel krasen krznen plašč, ki ga je hotel iz uslužnosti deliti s svojo ljubko sosedo, čeprav je pomlad že zdavnaj minila. In prav ko sta se nehala prerekati zaradi tega, je bilo čutili sunek. K sreči je imela markiza na postaji Monzi znanca in so ji ti preskrbeli drug prostor.

Večerni listi so objavili vest: Danes so v okolici Sesta našli pod vlakom truplo neznanega človeka. Oblasti vodijo preiskavo. Časniki niso vedeli ničesar drugega. Skupina kmetov, vračajočih se s praznovanja v Gorli, je našla truplo, ležeče na železniškem nasipu, in ga radovedno obstopila. Nekdo je pripomnil, da pomeni nesrečo, če na praznik naletiš na mrtveca, večina pa je to priložnost izrabila za ugibanje loterijskih števil.

Čuvaj je potegnil truplo izpod koles, ga položil na trato in pokrnil iznakaženi obraz mrtveca, ki ga je bilo gnusno pogledati, s šopom trave. Medtem pritečejo načelnik postaje, orožniki in sosede. Ker je bilo ravno na praznik, so po zelenih poljih med nedeljskimi oblekami radovednežev vohrale rdeče perjanice karabinerjev.

Mrtvec je imel čisto strgane hlače, ponošen suknič, z navadno vrstico zvezane čevlje in — srečko v žepu. Široko razprte oči na pomodrem obrazu so zrle v nebesno sinjino.

Oblast je poizvedovala, če ne gre morda za roparski umor ali za umor iz kakega drugega razloga.

Sestavili so takšen zapisnik, kakor da bi v mrtvečevih žepih našli najmanj 100.000 lir. Hoteli so še vedeti, kdo je in od kod se je vzel, ime, očetovo ime, pristojnost in poklic. Posebnih znakov ni imel razen rdečkaste brade, ki si je ni že teden dni obril, in umazanih, strpinčenih rok; bile so roke brezposelnega, roke, ki so že dolgo stradale.

Nekateri so ga prav po teh znakih prepoznali. Med njimi tudi vesela družba, ki se je bučno zabavala v Loretu. Dekleta, ki so se sukala rdečih lic, medtem ko so jim krila vohrila v vetru, so tedaj pripominjala:

— Tistemu tam pa ni za ples! Šel je naprej, svojo pot, povšenih rok in klecavih nog. Dovolj je bilo, da je vlekkel za seboj razpadajoče čevlje. Samo za

hip se je ustavil in prisluhnil orglicam, kakor da bi hotel res zaplesati, in jih molče gledal. Potem je spet krenil po prašnem širokem drevoredu, ki se je izgubljal v daljavi. Šel je naravnost, sklonjene glave. Malo je manjkalo, da ga ni povozil tramvaj na konjsko uprego. Kočijaž ga je ozmerjal in ga ošvrknil z bičem.

Kasneje so ga videli sedeti ob meji nekega posestva; zelo sumljivo se je vedel. Videti je bilo, kot da upira zasajane oči v laiske zoreče koruze, ali da šteje kamenje v kanalu. Hlapec s tega posestva je priteknel s palico v roki, da bi ugotovil, kaj pravzaprav namerava ta pridanič, saj koruza še dolgo ne bo dozorela. Vse, kar raste sedaj na njivah, ni vredno niti groša. Ko mu je prišel za hrbet, je videl, da si je neznanec sezul čevlje in se uprl na dlani. S palico za ledji ga je vprašal, kaj da dela tu, na tujem posestvu in mu medtem sumljivo pogledoval v roke. Tujec zajecelja, ne vedoč, kaj naj bi odgovoril, in si začne v zadregi natikati čevlje. In potem se znova oddalji, zgrbljen kakor zločinec. Šel je po nasipu kanala pod murvami, ki so komaj začele zeleneti. Travniki levo in desno so

spotoma z očmi ukradejo vrela juho iz lonca. Celo psi so ga zavohali in lajali za njegovimi škarpami, ki so se vlekle po prahu.

Bolj ko je sonca zahajalo, daljša je bila mrtvečeva senca; z bosimi nogami je bil podoben pitčjemu strašilu, vendar se ga ptice niso bale; mirno so letale mimo.

Sredi dvorišča, za revnim rastlinjem, je bilo videti, kako razkušana dekleta skačejo in plešejo. Ko je voz s posmrtnimi ostanki samomorilca pripeljal mimo razsvetljenih hiš, so se okna takoj zatemnila od radovednežev. V gostilni so orglice še naprej igrale valček iz »Madame Angot«...

Kasneje se je odkrilo še nekaj malega. Sobarica v Porte Tamagliu je pred enim mesecem videla tega človeka z rdečkasto brado; prišel je nekega deževnega večera na smrt utrujen, s svežnjem, ki ni mogel biti kdove kako težak, pod roko. S pogledom ga je precenjevala in ugibala, če ima pri sebi dva novčiča za posteljo. On sam je takoj vprašal, koliko stane prenočišče. Potem je vsak božji dan čakal, kdaj bo dobil pismo. Zjutraj je odhajal v svojih strganih čevljih po odgovor, zgrbljen in utrujen že preden je odšel. Končno je pismo z znakom za 5 centezimov le prišlo.

V njem je pisalo, da v tovarni ni prostora. Ženska je našla to pismo na slamnjači, kajti usodnega dne je dolgo posedal na postelji; le noge so mu mrtvo visele čez rob.

Kaj več ni nihče vedel. Prišel je od daleč. Rekli so mu: V Milano boste dobili delo, Milan je veliko mesto. — Pa tega ni več verjel: toda iskal je še naprej, dokler je imel še kakšen fitec.

Po malem se je spoznal že v vseh obrtjih. Bil je kamnosek, opekar in končno zidarski delavec. Odkar si je bil zlomil roko, ni bil več tisti nekdanji. Poltrfi so ga pošiljali drug drugemu, samo da bi se ga rešili. In potem, ko se je utrudil od hoje s trebuhom za kruhom, je legel na tračnice. Na kaj je mislil medtem, ko je legel vznak, čakal in gledal vedro nebo in v zelene vrhove dreves? Dan prej, ko se je ves utrujen vrnil domov, je rekel: Jutri!

Bilo je v soboto zvečer; gostilne na trgu Bonaparte so bile do vrat polne ljudi; svet se je gomilil v jasni plinski svetlobi pred sejmjskimi lesenimi kolibami, pred stojnicami, se izgubljal v senci drevoreda, v stišanem žuborenju glasov. Neko dekle v jopici mesnatne barve je udarjalo pod nekakšno sliko na boben. Nekoliko dalje je sedel mlad par in se, obrnjen proti drevoredu, objemal. Prodajalec kuhanih jabolk je s svojo robo dražil želodce...

Samomorilec je šel mimo neke priprte trgovine; notri je sedela ženska in dojila, medtem ko je možki v sprajci kadil pred vrati. Med hojo je vse opazoval, ni se pa upal ustaviti. Zdelo se mu je, da ga podižo naprej, naprej, samo naprej. Krščeni ljudje

kakor da so že čutili mrtaški zadah in so se ga zato izogibali. Samo neka revna ženska, zgrbljena pod veliko košaro in namenjena v Sesto, je mrmraje sedla ob cesti poleg njega, da bi se odpočila. Začela je tožiti, kakor pač vsi starci, o svojih ničevih težavah: da ima hčerko v bolnišnici, zet pa jo sili, da dela kakor živina; kako mora s to košaro celo v Monzo, čeprav jo v križu tako zbada, kot da bi jo trgali psi. Potem je tudi ona ubrala svojo pot, da skuha zetu, ki jo že čaka, polento. V vasi je odbilo poldne. Ko je zvonjenje utihnilo, zajame vsa polja naokoli globok mir. Naenkrat je slišati oster, grozeč žvižg vlaka, ki se je premikal kakor blisk...

— Pojdimo, čas je že, da se konča! — Neznanec se je držal z obema rokama za glavo, toda premaknil se ni. Mimo je prišel sestradan pes brez gospodarja, edini, ki ga ni obljajal. Ustavil se je in ga sprva nezaupljivo in preplašeno ogledoval, potem je začel mahati z repom. Končno, ko je videl, da ne bo ničesar dobil, je tudi on odšel. V tisti tišini je bilo še nekaj časa slišati nesrečno žival, ki je tekala s prepadenim trebuhom in s povešenim repom...

Orglice so še naprej igrale in zabava v gostilni je trajala dolgo v noč. Potem, ko je vsem pošel glas in ko so se dekleta utrudila od plesa, se začnejo spet razgovarjati o današnjem samomoru. Neko dekle je pripovedovalo o svoji prijateljici, lepi kakor cvet, ki se je zadušila zaradi ljubezni. Našli so jo s sliko svojega fanta na ustih, čeprav jo je ta razbojnik zapustil in se poročil z neko trgovko. Ona da ve za vse podrobnosti, je rekla, dve leti sta bili za isto mizo. Njene prijateljice so jo poslušale na pol stegnjene na kanapeju in se, še zmeraj zadihane in zariple, hladile s pahljačami.

Praktični nasveti

Linoletj čisti vsak dan z vodo in gobo, od časa do časa pa z mrzlo milnico. Ko se posuši, ga zbršči s krpo, namočeno v razredčenem mleku (polovico vode, polovico mleka). Če nekaj časa ga namaži s parketnim losčilom in zdrgni s suho krpo.

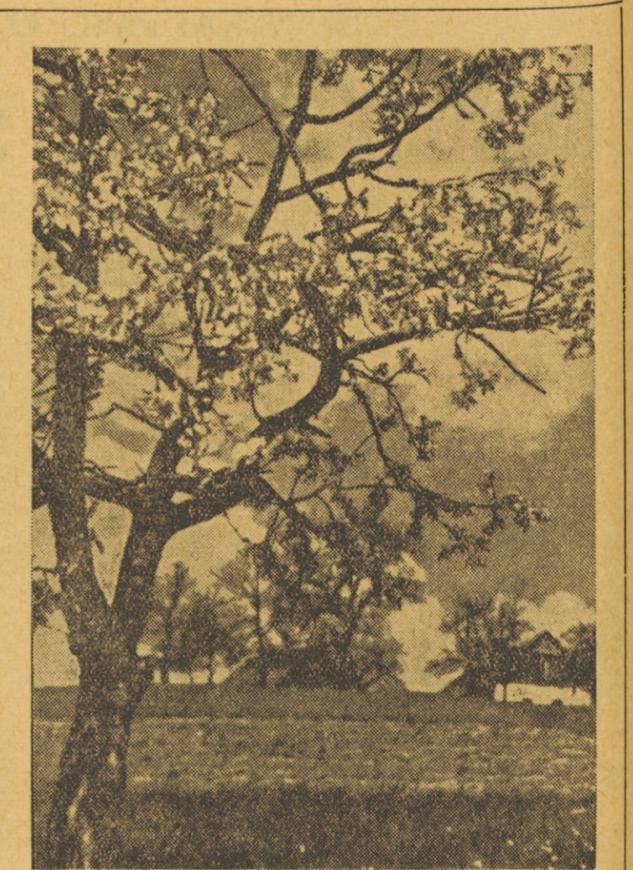
Beljak, ki ga ne nameravaš takoj porabiti, posuši in spravi luske v čist, suh kozarec, ki se da zapreti. Pred uporabo zmešaj 25 gr lusk in 17 g vode in čez nekaj časa bo beljak spet svež, kakor da si jajce pravkar ubila. Če pustiš luske namočene čez noč, boš iz konserviranega beljaka lahko stisla celo sneg.

Večen dolžnik

— Misliš, da bi mi tvoj krojač sešil obleko na upanje?
— Te pozna?
— Ne.
— Potem mogoče.

V kavarni

Natakar: — Zelite, prosim?
Gost: — Čaj, prosim.
Natakar: — Z rumom ali brez?
Gost: — Brez čaja.

In spet je pomlad. Se malo in logi ter gaji se bodo odeli v cvetje.

Neki mladenič je dodal, kako bi on, če bi imel razlog za ljubosumje, zaklal oba, najprej njega, potem njo — z nožem, ki ga nosi s seboj tudi, ko gre iz trgovine; človek nikoli ne ve, kdaj mu bo prav prišel! Potem se je z rokami v žepu postavil pred dekleta, ki so ga pazljivo poslušala: bil je lep mladenič kodrastih las,

ki so mu uhajali izpod majhnega klobuka.

Natakar prinese nove steklenice. Tedaj iztegnejo vsi roke po prtu in začnejo govoriti o nežnih stvarih. Bleščajoči oči si stiskajo dlani. Na tem pasjem svetu ni ničesar drugega razen prijateljstva in malo ljubezni. Naj živi veselje! Ena sama steklenica zatre za teden dni žalosti. Nekaj jih začne miriti dva zastavna fanta, ki sta se hotela premlatiti zaradi neke črnolask. Dekle se je brez sramu privajalo zdaj k enemu, zdaj k drugemu. — To je vino! To je vino! — so klicali drugi. — Živelo veselje! — Posredovalci toliko, da se niso zlasali s krčmarico zaradi nekaj steklenic, ki so bile baje na račun odveč. Potem so vsi oasli na svež zrak, v temno noč. Krčmar je še nekaj časa ostal, pozaprl vrata in okna in nekaj računov v svoji zamašeni knjižici. Potem je stopil k ženi, ki je z otrokom v naročju dremala pred pultom.

Glasovi so se s cesto vred izgubljali v daljavi. Tišina je le od časa do časa prerogala veselost mladih ljudi. Vseposod pod zvezdnatim nebom se je spustil globok mir, na železniškem nasipu je zacvrkotal črčček.

Preklic sindikalne knjižice

Sindikalno knjižico je izgubil in jo prozlaša za neveljavno tov. Stubeš Franc iz Gradšča pri Gorici, član sindikalne podružnice pri Zadržnem lesnem podjetju Volčja draga.

STEFAN ZWEIG:

Ženska v Turah

Prevedel J. Zupančič, ilustriral F. Slana

»Kolikšna škoda! Toliko je še reči, o katerih bi se rada pomenila z vami!«

In od tistega trenutka sta nekakšna raztresenost in nemir kazala, da je ob svojih besedah mislila na nekaj drugega, kar ji je neprestano rojilo po glavi in odvrčalo njene misli od ujanjih pomenkov. Naposled je kazalo, da s raztresenost njo samo moti, kajti sredi trenutno nastalega molka mi je nenadoma ponudila roko.

»Vidim, da ne morem jasno izgovoriti, kar bi vam pravzaprav rada povedala. Rajši vam bom pisala.« In hitrejših korakov, kakor po navadi, kadar sva se izprehajala, je odšla proti hiši.

In zvečer, tik pred večerjo, sem res našel v svoji sobi pismo, napisano z njeno energično, široko pisavo. Žal sem pisma v svoji mladosti prebral preveč površno, tako da ne morem ponoviti besedila, ampak lahko samo v približni vsebini nakažem bistvo njenega vprašanja, če bi mi lahko povedala nekaj iz svojega življenja. Tista epizoda da je časovno že tako odmaknjena, mi je pisala, da komaj že spada k njenemu sedanjemu življenju. In ker odputujem že pojutrišnjem, ji je laže govoriti o nečem, kar jo že dobrih dvajset let teži in vznemirja. Če torej v takšnem pomenku ne vidim vsiljivosti, bi jo veselilo, če bi ob določeni uri prišel k njej.

Pismo, ki tu navajam samo njegovo vsebino, me je silno prevzelo: že angleščina mu je posredovala visoko stopnjo jasnosti in odločnosti.

Vendar pa mi odgovoriti ni bilo povsem lahko. Raztrgal sem tri osnutke, preden sem odgovoril:

»V čast si štejem, da mi tako zaupate, in zagotavljam vam, da vam bom odgovoril po pravici, če boste to od mene zahtevali. Seveda vas ne smem prositi, da bi mi povedali več, kakor želite. Kar pa mi boste povedali, povejte meni in sebi tako, kakor zahteva čista resnica. Verjemite mi, prosim, da mi bo vaše zaupanje v posebno čast.«

Listek sem poslal zvečer v njeno sobo, drugo jutro pa sem dobil odgovor:

»Prav imate: pol resnice je zanič, resnica mora zmeraj biti cela. Zbrala bom vse svoje moči, da ne bom ničesar zamolčala ne sebi, ne vam. Pridite po večerji v mojo sobo — s sedemindesetimi leti se mi ni treba bati zlobnih jezikov. Na vrto ali v bližini ljudi namreč ne morem govoriti. Lahko mi verjamete, da mi ta odločitev ni bila lahka.«

Podnevi sva se videla še pri mizi in se spodobno pomenkovala o vsakdanjih stvareh. Ko pa me je srečala na vrstu, se mi je že očitno v zadregi ognila in imel sem mučen, hkrati pa ganljiv občutek videč, kako ta stara silovasa dama liki dekle plaho beži pred menoj med pinije.

Zvečer sem ob določeni uri potrkal in vrata njene sobe so se takoj odprla: v sobi je bilo mračno, samo namizna lučka je metala rumen stožec svetlobe v sicer temni prostor. Brez najmanjše zadrege mi je gospa E. stopila naproti, mi ponudila naslonjač in sedla nasproti meni; čutil sem, da je bila vsaka njena kretnja notra nje pripravljena, vendar pa je nastal premor, očitno proti njeni volji, premor težavne odločitve, čedalje daljši premor, ki si ga pa nisem upal prekiniti z besedo, ker sem čutil, da se bori tu železna volja s hudim odporom. Iz falona v prtiličju je bilo večkrat slišati pretrgane melodije valčka. Napeto sem prisluhnil, ko da bi hotel molku vzeti nekaj njegovega k tlom pritiskajočega bremena. Zdelo se mi je, da tudi ona že začena mučno čutili nenaravno napetost

toga molka, kajti iznenada je zbrala ves svoj pogum in začela:

»Samo prva beseda je težka. Ze dva dni se pripravljam, da bi govorila čisto resnico: upam, da se mi bo to posrečilo. Morda zdaj še ne razumete, da vam kot tujcu vse to pripovedujem, toda noben dan ne mine, lahko bi rekla nobena ura, ne da bi mislila na ta dogodek. In lahko mi, stari ženi, verjamete, da je neznanec, če mora človek vse življenje buljiti v eno samo točko svojega življenja, misliti na en sam dan. Vse, kar vam nameravam povedati, je namreč zajelo samo štiriindvajset ur v sedemindesetih letih, in do blaznosti sem se čisto prepričevala, kaj naj pač pomeni, če človek trenutno napravi kako neumnost. Toda človek se ne more znebiti tega, kar imenujemo z zelo nezanesljivim izrazom vest, in takrat, ko sem vas slišala tako stvarno govoriti o Henriettinem primeru, sem takoj pomislila, da bi bilo morda konec tega nesmiselnega obujanja spominov in teh samoobtožb če bi se odločila in vpriči kogarkoli kar naravnost spregovorila o tistem dnevu svojega življenja. Da nisem anglikanske vere, marveč katoličanka, bi se bila že zdavnaj spovedala, bi bila že zdavnaj v besedah poiskala izhod iz tega neznanega molka. Toda ta tolažba nam ni dana in tako hočem danes napraviti ta svojevrstni poskus, da bi v pogovoru z vami oprostila sama sebe. Vem, vse to je zelo čudno, toda brez obotavljanja ste privolili v moj predlog in za to sem vam zelo hvaležna.

Torej, rekla sem že, da vam hočem pripovedovati samo o enem dnevu svojega življenja — vse drugo se mi zdi nepomembno in za vsakega drugega človeka dolgočasno. Kaj se je zgodilo do mojega dvainštiridesetega leta, niti nemanj ne sega čez meje običajnega življenja. Moja roditelja sta bila bogata veleposestnika na Škotskem. Imeli smo velike tovarne in zakupe in po običajnem plemiškem načinu smo živeli večidel na naših veleposestvih, v sezoni pa v Londonu. Ko mi je bilo osemnajst let, sem se v neki družbi seznanila s svojim poznejšim mo-

žem. Bil je drugi sin ugledne družine R... in je deset let služil v vojski v Indiji. Poročila sva se hitro in živela brezskrbno življenje najinih družabnih krogov, četr let v Londonu, četr let na naših veleposestvih, ostali čas pa sva preživljala po hotelih Italije, Spanije in Francije. Najnega zakonca nikoli ni skalah niti najmanjša senca, sinova, ki sta se nama rodila, sta že odrasla. Ko mi je bilo štirideset let, mi je mož nenadoma umrl. Ko je živel v tropičnih krajih, si je nakopal bolezen na jetrih: izgubila sem ga v dveh strašnih tednih. Moj starejši sin je bil takrat že v službi, mlajši pa je še študiral na visoki šoli. Tako sem ostala kar čez noč popolnoma sama in ta osamljenost mi je bila neznozna muka, saj sem bila vajena nežne družbe. Ostati samo še en dan v zapuščenih hiši, kjer me je vsak predmet spominjal na tragično izgubo mojega ljubljenega moža, se mi je zdelo nemogoče: tako sem sklenila naslednja leta, dokler se sinova ne bi poročila, mnogo potovati.

V bistvu se mi je zdelo moje življenje od tistega trenutka popolnoma nesmiselno in odvečno. Mož, s katerim sem trindvajset let delala vsako uro in vsako misel, je bil mrtvec, sinova me nista potrebovala, bala sem se, da bi jima s svojo zagrenjenostjo in melanholijo ubila mladost — zase pa nisem ničesar več hotela, ne želela. Najprej sem se preselila v Pariz, kjer sem od oollega časa hodila po trgovinah in muzejih: toda mesto in vse v njem mi je bilo tuje, in ogibala sem se ljudi, ker nisem mogla prenašati njihovih vlnudno pomilujočih pogledov na mojo žalno obleko. Kako so minili ti meseci mračnega, brezizglednega ciganijenja, ne bi več znala povedati: vem samo, da sem si zmeraj želela umreti, nikoli pa nisem imela moči, da bi to, kar sem tako vroče želela, pospešila.

V drugem letu zalovanja, torej v dvainštiridesetem letu svojega življenja, me je ta nepriznanj beg pred časom, ki je bil zame brez pomena, pa se mu nisem mogla umakniti, v marcu zanesel v Monte Carlo.

DELAVCI, DELAVSKA DRUŠTVA!

Druga številka Socialistične misli

Druga letošnja številka »Socialistične misli« se po obsegu ne razlikuje od prve, je pa osebnostno osekakor bolj pestra, saj posega v skoraj vsa področja družbenega udejstevovanja.

Uvodno mesto zavzema Milana Koblarja študija »Srbska ostaja in Vuk Karadžić«. V njej je avtor v grobih potezah orisal vzroke prve in druge srbske ostaje. Članek zaključuje kratek prikaz življenja in dela Vuka Karadžića, sodobnika prvih srbskih revolucij, ki ga zaradi njegovih zaslug upravičeno nazivamo osonatelja srbske kulture. Avtor je članku dodal v preudku Karadžićevo pismo knezu Milošu Obrenoviću, v katerem se jasno zrcali njegova politična zrelost, demokratičnost in humanost.

Darinka Musarjeva je prispevala za to številko članek »O vseh osnovnih vprašanjih igralških skupin«, kjer razglablja o vzrokih slabega repertoarja in nedognanih uprizoritev na naših amaterskih gledaliških odrih. Prikazala jih je predosem kot posledico organizacijskih pomanjkljivosti igralških skupin.

Milan Koblar kramlja tokrat o pomenu oblikovne dognanosti v umetnosti (O obliki — Iz pism pesniku). Avtor daje prednost vsebini, mislim in čustvom, ki pridejo do veljave šele z ustrezno obliko. Prav zato se mora socialistično leposlovje in umetnost sploh boriti za nova izrazna sredstva, če se hoče dvigniti nad oblikovno dognano meščansko umetnost.

Izven naših meja posegata dva članka: Bogdan Pogačnik objavlja pod naslovom »Ura nad enajstim nadstropjem« beležke iz Liverpoola, Franc Spetek pa opozarja na knjigo J. Hannaka »Zgodovina socialistične stranke Avstrije«, ki je izšla konec leta 1952 na Dunaju. Medtem ko Pogačnik spretno in z velikim zanimanjem slika gospodarsko in socialno podoba angleškega prista-

niškega mesta, kamor se zateka delavstvo iz vseh koncev in krajev sveta po kosček trdega kruha, je Spetek predosem prikazal pliv socialističnega gibanja v Avstriji na delavsko gibanje pri nas od marčne revolucije dalje.

V svojih stalnih rubrikah prinaša »Socialistična misel« tokrat vrsto zapiskov o uspehih delavskih kulturno-umetniških društev »Soboda« — predosem o njihovi umetniški prizadevanosti.

Med pesniškimi prispevki v tej številki je vredno omeniti Maričke Znidaršičeve »Moje srce« in pesem Branka Žužka »Sinu«, ki sta po motiviki in obdelavi sveži, medtem ko tega za pesmi Ljuzeta Kanteta »Sredi gmajne« in Lokona (psevdonim) »Odkar si za vedno odšla« ne moremo trditi. (Slednja je povsem začetniška.)

Prozni del obsega odlomek iz enodejanke Clifforda Odeta »Kje je Lefty?«, s katero je avtor 1934. leta osvojil javnost pa tudi visoko ameriško literarno nagrado. V tem prejem svojem odrskem delu posega avtor v obdobje borbe ameriških delavcev za sindikalne pravice in to obdobje s tolikšno umetniško silo in prepričljivostjo riše, da ga postavlja v Ameriki na isto raven

kakor slavnega modernega dramatika Eugena O'Neilla. Zaradi tematike in tehnične nezahtevnosti bodo to delo lahko uprizarjala tudi naša večja amaterska gledališča. Zato ga bo »Socialistična misel« v celoti objavila.

Miško Kranjec je prispeval krajšo novelo pod naslovom »Smrt na tujem«, ki bo izšla v novelistični zbirki »Srečali smo se...« Kakor vsa Kranjčeva spominska dela, odlikuje tudi to novelo, v kateri slika smrt prekmurskega kmeta zrelih let v ljubljanski bolnišnici, izredna toplina, klenost

jezika in skopost besed, ki pa dopušča čustvu še zmeraj dovolj razmaha.

Razen novele je objavil Miško Kranjec pod naslovom »Cankar na tapeti« krajšo razpravo o aktualnosti Cankarja kot odgovor uredništvu »TT« na neumestno anketno vprašanje, zastavljeno slovenskim književnikom. Zaradi tehtnosti prispevka in ker namesto obširne spregovoriti o »aktualnosti in neaktualnosti Cankarja«, Kranjčev članek v celoti ponastiskujemo. M. K.

Prizor iz filma »Steklena menažerija«

Ob petdesetletnici rojstva Srečka Kosovela

ZAČETNIKA DELAVSKE POEZIJE

Nova doba prihaja, ko bo vsak delavec človek, ko bo vsak človek delavec. Nova doba prihaja z uporabo sužnjev...

Tako je zapel Srečko Kosovel leto dni pred smrtjo, ko se je posloval od »sentimentalnega

mladeniča«, zagrenjenega zaradi lastne bolečine in zmeraj močnejše slutnje smrti in postal glasnik novega časa, pripravljen na boj za lepše življenje delovnega človeka.

Petdeset let je minulo 18. marca, odkar je kraška zemlja dala svetu svojega največjega pesnika

doslej, Srečka Kosovela. Kot sin učiteljske družine je preživel otroška leta v Tomaju pri Sežani, kjer je bil rojen. Že v mladih letih, posebno pa potem, ko je v Ljubljani obiskoval realko, je občutil krute posledice vojne, ki so vtisnile trajen pečat tako njegovemu zdravju kakor tudi značaju: telesno šibak, se je duhovno vedno bolj zapiral vase. Bedno okolje, v katerem je živel, ga je pričelo nadajati s črnogledostjo, ki je vedno bolj dihala iz njegovih pesmi. Šele leto dni pred smrtjo je mladi, komaj 21 letni Kosovel toliko dozorel, da je svoj pogled usmeril od sebe, od svojih osebnih težav in problemov nazven, na življenje soljudi, ki so živeli v prav takšni bedi in pomanjkanju, na življenje delavcev.

Začel je ustvarjati ozpodbudne pesmi vere in upanja v lepšo prihodnost človeštva. Trpčnje in ponizanje proletariata ga je rešilo malodušja in ravnodušja, zapel je pesmi, ki prebujajo in spodbujajo nezavedne in ponizne, s katerimi je čutil eno.

Njegova globoko občutena izpovedna lirika, njegove krajske pesmi s Krasa so ga uvrstile med naše najvidnejše pe-niške ustvarjalce po prvi svetovni vojni. Toda prav tako bo vedno ostala v zavesti naroda tudi njegova revolucionarna pesem, čeprav mesto-ma oblikovno manj dognana, zato pa polna občeloških vprašanj in vere v novo družbo. Živeč sredi ljudi in dogajanj, ki so v mračnih letih med obema vojnama napovedovala velike družbene spremembe, se je tudi njega dotaknil val revolucionarnosti, ki je zajemal vso Evropo. V svojih pesmih je vizionarno doživljal zaton starega sveta, starega družbenega reda.

»Lepa, o lepa bo smrt Evrope; kakor razkošna kraljica v zlatu legla bo v krsto temnih stoletij, tiho bo umrla, kot bi zaprla stara kraljica zlate oči...«

Je zapel v »Ekstazi smrti«, eni njegovih najboljših pesmi, ki napovedujejo konec suženjstva in nastajenje novega človeka.

Pesnik Srečko Kosovel pa ni budil proletariata samo s svojo

preroško pesmijo, temveč je še malo pred smrtjo, leta 1926, tudi govoril delavcem v Ljubljani in rudarjem v Zagorju ter opozarjal na duhovne dobrine, s katerimi naj se skuša obogatiti tudi delavec in z njihovo pomočjo ter na osnovi »lastnih življenjskih sil ustvariti novo, proletarsko, človečansko kulturo, ki se ne bo porajala iz krvi sužnjev, ampak iz veselja do dela in življenja, iz veselja s svobodnih ljudi«. S tem, da se je približal proletariatu osebno, je tudi na zunaj izrazil svojo vero in prepričanje, da proletariatu pripada odločilna vloga pri urejanju nove družbe.

Kakor je Srečko Kosovel mlad umrl, je vendarle živel dovolj dolgo, da nas je obogatil z veliko literarno zapuščino — napisal je več kot šest sto pesmi in na stotine črtic, zasluikov in člankov. Za njegovih živih dni je znal pesmi ceniti je ozek krog znancev in prijateljev. Ti so za prvo obletnico njegove smrti izdali zbirko, ki jo je hotel izdati že Kosovel sam, a je zaradi denarnih težav ni mogel. Kosovelovo celotno delo je javnosti poznano šele od leta 1946, ko je izšel prvi zvezek Zbranega dela. Letos, za petdesetletnico rojstva, pa je Primorska založba v Kopru pripravila in izdala njegovo poezijo pod naslovom »Zlati čoln«. Se bolj pa bo naše delavstvo spoznalo svojega pesnika po izidu drugega zvezka Zbranega dela, ki bo izšel letos in bo vseboval eseje in članke, v katerih izpričuje svojo napredno miselnost.

B. K.

Israel med prvimi v izdajanju knjig

Po statistiki OZN so bile v letu 1952 ZDA na prvem mestu glede izdajanja knjig. V teh državah pride po en izvod novega knjižnega dela na 147 prebivalcev. Takoj na drugem mestu pa je Izrael, kjer pride nova knjiga na 158 ljudi. Vsekakor je to obdobje izredno vredno, saj je Izrael mlada država, ki ima ogromno gospodarskih in nič manj političnih težav.

Izraelci so izdali od aprila 1952 do aprila 1953 nič manj kot 1200 knjig. To so večidel prevodi tujih književnosti. Založniki izdajajo predvsem lažja, kulturni ravniki izraelskega ljudstva primerna dela.

Z NASEGA FILMSKEGA PLATNA

„STEKLENA MENAŽERIJA“

Pred okrog desetimi leti je Tennessee Williams, najmlajši med petorico ali šestorico najslavnejših sodobnih ameriških dramatikov, napisal svoje prvo večje drsko delo »Steklena menažerija«. Preko vseh večjih ameriških in evropskih odrov je prišlo to delo lansko leto tudi na oder ljubljanskega Mestnega gledališča. Težko je povedati vsebino te drame, ker kakih večjih dogodkov, ki bi ji dali neko zunanjo napetost, sploh ni. Tennessee Williams nam vseskozi niza drobne, vsakdanje, a globoko in ostro psihološko opazovane prizore iz življenja prepričljivih predmetnih ljudi. To so ljudje-sence, kot jih je imenoval naš rojak in veliki ameriški pisatelj Louis Adamič, ljudje, ki so se v hrupnem življenju ameriških velemest izgubili, ki jih je ostepila slepeča svetloba neon-skih reklam, to so slabotni ljudje, ki jih je ogromni stroj ameriškega družbenega reda vrgel ob stran. V drami »Steklena menažerija« in v filmski obdelavi drame »Tramvaj Poželenje« smo videli, da Williams slika ljudi, ki so že po naravi nesposobni za življenjsko borbo, to so ljudje, ki so zaradi kakih duševnih ali telesnih napak ali okvar že vnaprej obsojeni na propad in neuspeh. Taka je Blancha iz »Tramvaja hrepenenj«, ki jo je uničila surova stvarnost predsodkov, pijanstva, predmetne revščine, brezobzirnosti in brutalnosti. Tudi Laura, junakinja žrtev drame »Steklena menažerija«, spada med ljudi, nesposobne za življenje, za boj s trdo stvarnostjo za vsakdanji obstoj.

Laura je človek, zaznamovan in že vnaprej določen, da ga stre kolese življenja. Laura ima zaradi hrome noge strahoten občutek manjvrednosti, je invalid, ki se je razočaral nad stvarnostjo; od življenja, v katerem se ne znajde, v katerem si ne najde mesta, ničesar več ne zahteva in si v njem ničesar več ne išče. Laura se je zatekla v svoj svet, svet sanjarjenja in svet steklenih figuric živali, iz tega svojega sveta je stvarnost izbrisala, ker bi jo motila.

Tennessee Williams v svojih dramah razgalja te ljudi pred njimi samimi. Neusmiljeno pokaže, kako trči surova stvarnost v neobgljeno Lauro. Brezobziren svet, v katerem živi, ji z brutalno potezo poruši vse sanjske pregrade, za katerimi se je hotela skriti pred njim. V tej Williamsovi brutalni stvarnosti se zruši nek svet sanj, sezidan na iluzijah, in ljudje, nesposobni za življenje, izgubljeni v hrupu in v njim nerazumljivi pohlepi gonjaji za denarjem in uspehom, v trčenju z živalsko brutalno stvarnostjo njihovega kontinenta, padajo.

Po dosedanjih izkušnjah, ko smo bili še skoraj vedno razočarani nad filmskimi predelavami kakega literarnega dela, bi pričakovali, da bo »Steklena menažerija« v filmu v najboljšem primeru le bolj ali manj zvesta predlogi in uspešno odigrana. Vendar je nastala popolnoma nova, samostojna in po rešitvi, ideji in odnosu do Laure, oziroma Laurinemu odnosu do življenja, dramski nasprotna filmska

umetnina, za katero je napisal scenarij sam Williams. Potek dogajanja in tistih nekaj pripetljivajev je ostalo v grobem nespremenjenih, spremenil se je le pisateljev odnos do Laure. S tem, da se nadaljuje scena z Jimom, o katerem je sanjarila Laurina mati, da ji bo uresničil sanje in poročil njeno hčerko, Williams zapušča pot, ki jo je začrtal na odru. V drami Lauri ni bilo rešitve, vsa vrata in obzorja so bila zaprta; v filmu pa Williams odpira nove poti upanja in rešitve.

V filmu vidimo, kako Laura v valovih Jimove samozavesti raste, kako polagoma dobiva zapanje vase, kako se osvobaja predsodkov in se prične zavedati svoje moči in vrednosti. Laura začuti potrebo, da vzame svojo usodo v lastne roke, da drugače gleda na življenje, čuti, da se mora boriti za svojo osebnost in za nov odnos do sebe in soljudi.

S tem, da je Williams spremenil odnos oziroma zamisel svoje junakinje, da je rahlo začrtal novo smer njene poti, je zapustil stališče pisatelja, neprizadeta očividca-komentatorja, ki življenje samo opazuje, a ne išče nikakih rešitev. Ustvaril je delo, v katerem je moč delavnosti, akcije, borbenosti postavil na najvišje mesto, kajti le življenjska sila in volja osvobajajo človeka iz okov, manjvrednostnih občutkov in mu daje oblast nad lastno usodo.

Ne samo Laura, tudi mi: ali tožimo nad težkotami življenja ali pa se z njimi spopravimo in na nas samih je, katero pot bomo krenili.

KULTURNI RAZGLEDI

CANKAR NA TAPETI

»Naše uredništvo (t. j. TT) je za 35. obletnico smrti Ivana Cankarja razposlalo...dve vprašanji: ... 2, Ali je Ivan Cankar še danes aktualen in v čem je njegov aktualnost?«

V meni dob, celo kakršna je naša, po nujnosti razvoja pride tudi do postavljanja takih vprašanj. Boj za Prešernovo »aktualnost« je trajal skoraj sto let, dokle: nazadnje ni postal popolna ljudska last in se s tem »aktualiziral« za vse peke. Zdaj je Cankar na orstih.

Na vprašanje TT je odgovorilo 22 slovenskih književnikov bolj ali manj ugodno za Cankarja, čeprav zelo različno. Vprašanje so poslali tudi meni, ker sem književnik. Ker nisem odgovoril, me je uredništvo še po telefonu vprašalo po mnenju. Moram reči, da me je vprašanje osupnilo. Pa sem tudi odgovoril, da se mi vprašanje zdi tako neumno, kakor če bi nekdo vprašal, če je bivša južna železnica danes aktualna. »Iborebiti je primera še bolj neumestna kakor vprašanje samo. Teda »južna železnica je zares še vedno aktualna«. Vsaj jaz se še vozim po njej, čeprav redko, in čeprav poznani ljudi, ki se ne vozijo po njej, nekateri, ker imajo avtomobile, drugi spet, ker nimajo opraviti na to stran naše domovine. Vzroki so različni.

Človek se pravzaprav ne čudi vprašanju, če sta — količjak raz-

misli. V našo dobo se osiljujejo (ali pa nam osiljujejo) različni »patešji, ki bolj ali manj »z aktualnostjo« našega časa, ali vsaj z aktualnostjo pri nas nimajo kaj opraviti. Še pred dnevi sem bral, kakšna nesreča za slovensko ljudstvo, da še danes nimamo prepedenega v slovo nščino n. pr. Pro-usta, kakor je pred leti bila a nas ne več samo nesreča, te: eč že naravnost svetovna sramota, da nismo prevedli in postavili na p.

Sartra. Če bi ljudje odkriti govorili, bi tudi marsikateri književnik (ne od teh 22) priznal, da ne vidi v Cankarjevem delu za naš čas nikakršne aktualnosti. Meni so nekateri v razgovoru to tudi priznali, kar me je sprova zelo osupnilo, kasneje pa se mi je zdelo tudi to naravno.

Zgodilo se mi je nekoč v življenju — in rekel bi, da je bila t. sreča, — da sem Cankarja prebral v celoti, »na en dušek«, vseh dvajset zvezkov. Samo noč mi ga je ozela iz rok. Razkrilo se mi je nekaj posebnega; da so namreč vsa Cankarjeva dela o resnici eno samo delo, ena sama povest ki v njej najdeš slabih in boljših strani, a tudi prav silovitih; razkrilo se mi je, da je to v resnici ena

sama zgodba, kjer so vsi zna-dela le še poglavja tega velikega opusa. In še se mi je razkrilo tedaj, da je to delo zaokroženo, — vključeno, tako da sem si dejal, da bi Cankar, če bi bil še živel, moral začeti z nekim drugim delom, z opim zasluikom in di z drugačno problematiko.

V tem celotnem opusu so j-r različ. Jša »poglavja« — dela, nekaj-ra bolj, druga manj aktualna, nekatera bolj, druga slabše napisana. Poglavja sama pa so zelo pestra.

Ko sem ob tej anki bral . . . ore slovenskih književnikov o Cankarjevi aktualnosti, sem vidl, da vsakdo ima nekaj drugega rad iz tega celotnega dela. In to je sa — znamenje za njegovo ose-stranost in širino, in seveda tudi kvaliteto. Razume se: ne more ga vsakdo, kakor em ga jaz v posebnem času osega, »na dušek« jbrati. Dvajset zvezkov je le pre-olga povest. Človek, ki ga »o zur«, kasneje seže le šc po njegovi. boljših straneh. Ni dooma, da se bodo nekatera njegova dela počasi odmaknila, medtem ko bodo druga pridobila na vrednosti.

Ali jaz nikakor ne bi zastavljaj vprašanja tako, kakor je bilo tudi zastavljeno. Aktualnost pri umetnosti je vedno nekoliko problematična stvar. Aktualnost je lahko samo ena stran umetnine, in včasih celo slabša. Človek nehoti vpraša: ali je Jurčič danes še aktualen? In še sto in sto je umetnin, ki se jih človek nikakor

nc bi rad lotil z merili aktualnosti. Martin Krpan, ki je bil nekoč aktualen, celo programsko političen, je popolnoma izgubil na svoji aktualnosti. Človek se nehoti vpraša, ali ne bo nekoč, našim znancem, tudi Ilapljevc Jernej zgolj še prelepa pravljica? Zakaj ne bi mogel to postati? In čeprav je Ilapljevc Jernej najbolj programska, najbolj aktualistična Cankarjeva povest? Spremenile se bodo razmere, čas bo zbrisal s te povesti zgoči krik protesta in potem bo ostal le še žc kar praprljivi mo- lo o hlapcu, ki je iskal pravice po svetu. In prenekateri Cankarjevi zgodbi se bo podobno primerilo. Cankar si vendar ni prilojeval mesto pregega našega pripovednika s tem, da je znal bičati ljudi iz Doline Sentflorjanske, temveč ker je znal ustvarjati. Da je bil politični borec, da je bil pisatelj z izrazito socialno tendenco, da je neločljivo živel s svojim časom, so samo njegove posebne vrline.

Zdi se mi, da je že prišel čas, ko nekateri Cankarjeve zgodbe izgubljajo svoj oster satirični značaj, svojo »aktualnost«. Morebiti se je prav zaradi tega sprožilo v nekaterih glavah vprašanje o Cankarjevi aktualnosti. Zgubilo jo je Pohujšanje, zgubila jo je Krpanova Kobila, zgubili so jo Ilapljci, zgubil jo je Kralj na Betanovci, Martin Kačur, zgubile so tako rekoč že vse njegove stvari listi prvotni aktualistični značaj, izgubile so na zgoči aktualnosti. Toda ali so zgubile na svoji člo-

veški aktualnosti? Oblikoval je žive ljudi, oblikoval jih je z veliko umetniško ustvarjalnostjo in taki ne morejo zgubiti ničesar na svoji človeški vrednosti. Ni dooma, da je Cankar v svojem času pomenil slovenskemu bralcu več kakor današnjemu. Tistega je oznemirjal, listi se je čutil vedno prizadetelega, krivega. To nam dokazujejo vse žolčne kritike, ki so spremile njegovo delo: niti eno samo ni bilo sprejeto z ljubeznijo in s polnim priznanjem; meščanska kritika je Cankarja zavračala ves čas njegovega ustvarjanja. Vse te ocene so danes mrtva stoc. Cankarjevo delo pa živo dejstvo. In njegovo delo je bilo v resnici tudi ena sama kritika meščanskega razreda. Njegova kritika je bila silnejša, in razred, ki je v njegovem imenu govoril Cankar, to je — delavski razred, je bil silnejši. Čeprav zatiran: pred njim je bila prihodnost. S to prihodnostjo se je Cankar pretesno povezal. Njegovo pravi čas, čas velikega umetnika šele prihaja.

Aktualnost je sploh o nekem pogledu kočljiva zadeva, vsaj za nekateri ljudi. Prešernova napoved: »Največ sveta otrokom sliši Slave...« bi danes za nekateri majhne ljudi lahko bila kaj sumljiva. Toda kakšno vrednost je imela v NOB? Kolika ozpodbuda za borci! Mar potem, ko se pesnikova aktualnost izčrpa, uresniči, njegov pomen usohne? Premine njegova vrednost? Sto let je trajalo, preden je Prešeren postal

Miško Kranjec

IZIDI OBČINSKIH VOLITEV NA KOROŠKEM

Koroški Slovenci most med naprednimi silami dveh sosednih držav

Naš list je že v zadnji številki priobčil rezultate občinskih volitev na Koroškem. O njih so se na široko razpisali ne le vsi pokrajinski, temveč tudi osrednji listi avstrijske republike. Te volitve so se vršile v takih okoliščinah, da so daleč prekoracile pomen občinskih volitev in zainteresirale ne le vsjo javnost na Koroškem, marveč v celotni Avstriji. Nekatere značilnosti teh volitev pa so vzbudile pozornost celo mednarodne javnosti, glasi tiste, ki živi v podobnih političnih razmerah (Italija, Nemčija itd.).

Prva teh značilnosti je, da so se avstrijske meščanske stranke v oči gledalca stalnega napredovanja socialističnega tabora združile na eno samo enotno listo, ki so ji dale bombastično ime santsmarksiistične fronte. Strah pred socialističnim napredkom je moral premagati stotine in tisoče krajevnih in obsebnih interesov političnih veljakov teh strank za eno samo svrhu: združiti vse sile, da se izrine socialistični tabor v čim manj pomembno manjšino.

Druga značilnost je bila v tem, da je bilo očito, da bodo prav kmečki volivci odločili, kateri tabor, ali meščanski ali socialistični, bo obdržal svoje pozicije ali jih celo pomnožil. Ta okoliščina je morala zainteresirati zlasti zahodnoevropske socialiste, saj je znano, da so vsi — razen v nordijskih državah — praktično šele začetniki v uveljavljanju socialističnega programa na vasi. Znano je bilo, da je koroška deželna vlada, ki je poleg avtonomnega glavnega mesta Dunaja edina, v kateri imajo socialisti večinski položaj, vložila mnogo truda in sredstev, da se položaj kmečkega ljudstva izboljša. To je pa mogoče doseči le s povečanimi kmetijskimi proizvodnjo. Zato je deželna vlada financirala ustanovitve strojno-traktorskih postaj, od katerih jih 29 že redno deluje, za ustanovitve še 30 nadaljnjih postaj so pa vložene prošnje iz raznih kmečkih krajev. Dobra volja in dober namen deželne vlade je bil očitno in ga tudi še tako strupena protigagitacija ni mogla zanikati. Toda vprašanje je obstajalo v tem, kako se je tehnično in strokovno osebje teh postaj — strojno osebje, tehniki, agronomi in podobni — kako so se ti znašli na praktičnem delu v povsem novem okolju med kmečkim ljudstvom, ki ima v marsičem povsem drugačen odnos, kot ga ima industrijski delavec, ki je že po več generacijah odtrgan od kmečkega življenja. Če je še tako očito, da je izboljšanje in povečanje kmečke proizvodnje mogoče doseči edino s pritegnitvijo znanosti in tehnike, pa še vseeno ni nikjer začelo, da bo kmečko ljudstvo zaupalo v sodelovanje z ljudmi, ki imajo drugačne življenjske navade, drugačne cilje in v marsičem tudi drugačno pojmovanje in obnašanje. Take dvome je razpolovila vse nasprotnikova agitacija, ki je storila vse,

FRANCO SPET SODI DELAVCEM

LABURISTI PROTESTIRAJO

Ob procesu proti delavskim voditeljem, ki so l. 1951. organizirali velike stavke

Trinajst angleških laburističnih poslancev je poslalo Franco oster protest zaradi procesa proti 14 delavskim voditeljem, ki so organizirali velike stavke 1951. leta. Te delavske voditelje so 1951. leta zaprli, 1952. leta izpustili, pred nedavnimi pa zopet zaprli in sedaj jim sodijo. Obtožili so jih nezakonitega organiziranja stavk in sindikalnega dela ter nezakonite propagande.

OB NAJNOVEJSEM IZGREDU NA IZRAELSKO-JORDANSKI MEJI

Zločin v puščavi

Skupina oboroženih Arabcev ubila 11 potnikov izraelskega avtobusa. — Kaj se bo izcimilo iz večnih incidentov na meji med Izraelom in ostalimi deželami Bliznjega Vzhoda?

Skupina oboroženih ljudi, ki so prišli iz Jordana, je napadla izraelski potniški avtobus, ki je vozil iz Flata čez puščavo Nagev v Beševo. Jordanci so poklali 11 potnikov. Pokol so preživeli le štiri: dva vojaka in nek ženska s otročkom, pa tudi ti so bila ranjeni.

Vojna med mlado izraelsko državo, ki bo čez nekaj mesecev proslavila svojo šestletnico, in arabskimi deželami, je res že zdavnaj končana, toda ta in podobni incidenti na mejah osvetlujejo odnos med Izraelom in ostalimi deželami Bliznjega vzhoda. Mnogi ljudje, ki si želijo miru in mirnega razvoja v svetu, se zaskrbijo vprašujejo, kaj se bo izcimilo iz teh incidentov. Na arabski strani se po zadnjih nemirih v Siriji in Egiptu še bolj utrjuje nazadnjaške sile, ki napovedujejo zmaščevalni pohod v Palestino. In tudi iz Izraela lahko slišimo glasove o osvoboditvi vse Palestine. Vse to pa zaostrojuje odnose med Izraelom in arabskimi deželami. Mednarodne organizacije, ki so odgovorne za varnost in mir v svetu, se bodo morale resno pobaviti s spori v tem delu sveta, če bodo hotele preprečiti najhuje.

Trdo je žuljenje v Mehiki. Delavci trumoma beže v Združene države, ker menijo, da bodo tam laže zaslužili. Na sliki vidimo del večstotoglavne množice, ki se je zbrala ob ameriško-mehiški meji. Toda od 9000 so jih sprejeli na delo le 600. In ti, ki mladi odhajajo v Ameriko, se bodo vračali — starci, zakaj ameriški bogataši ravnajo z mehiškimi delavci kot s sužnji.

Ko prebereš »Delavsko enotnost« jo posodi tudi svojemu tovarišu!

IZ TRSTA DEMONSTRACIJE BREZPOSELNIH

Minulo sredo je v Trstu demonstriralo več tisoč brezposelnih delavcev Združenih jadranskih ladijskih delnic. Delavci so se zbrali pred poslopjem Urada za delo in zahtevali naj jim oblasti zagotovijo delo v Združenih jadranskih ladijskih delnicah. Poslopje Urada za delo so strazili močni policijski oddelki. Do incidentov ni prišlo. Brezposelnost v Trstu je posledica propadanja tržaškega gospodarstva, ki so ga zavezniške oblasti podredile italijanskemu gospodarstvu. Kriza je najgloblje prizdejala tržaške ladijske delavnice, ki so v tem letu ostale brez naročil. Brezposelni delavci z demonstracijami obsojajo to protitržaško politiko italijanske vlade in zavezniške komande.

IZ ZDRUŽENIH DRŽAV Resnični nameni?

V zakonodajnem podkomiteju ameriškega senata se je začela razprava o predlogu zakona, po katerem naj bi prepovedali ameriško informbirojevsko stranko.

Ameriška informbirojevska stranka je politično najmanj pomembna stranka v Združenih državah. L. 1947 je imela še 72.000 članov, lanskega leta pa le 22.000. Mnogo bolj pomembne pa so marksistične in socialistične skupine, ki so se razočarale nad delovanjem informbirojevcev, a še vedno verujejo v zmago socializma. Poznavalci ameriških razmer menijo, da hočejo reaktivne sile s svojo protikomunistično gonjo umiliti predvsem te revolucionarne sile.

Malaja: Ne informbirojevska agentura, ampak velika revščina je povzročila upor malajskega ljudstva proti kolonialnim zatiralcem.

IN SE NEKAJ Z MALAJE

Za bodočo žico

Ze šesto znižanje plač v zadnjih treh letih. — 579.000 ljudi v koncentracijskih taboriščih.

Predstavniki malajske vlade je pred nedavnimi izjavil, da namerava njegova vlada za deset odstotkov znižati mezde 500.000 delavcem. To bi bilo že šesto znižanje med malajskih delavcev v zadnjih treh letih.

Obenem pa je kolonialna vlada sporočila, da so njeni organi preselili že 579.000 ljudi v tako imenovane nove vasi ali koncentracijska taborišča, kot imenujejo naselja, obdana z bodočo žico in stražami. Samo lanske leto so zgradili 38 takih taborišč. Z nasilnim pre-

seljevanjem prebivalstva v nove vasi hočejo preprečiti stike med ljudstvom in njegovo osvobodilno armado.

Glasilo sindikatov Slovenije, izdaja Republiški svet Zveze sindikatov za Slovenijo. Urednik: Roman Albreht. Tisk: Tiskarna »Ljudske pravice« v Ljubljani. Naslov uredništva in uprave: Ljubljana, Cufarjeva ulica 1. — Dom sindikatov. Telefoni: uredništvo in uprava 23-031; uredništvo 22-538; uprava 20-046. Poštni predal 284. Račun pri Mestni hranilnici v Ljubljani 601-305-1-221. List izhaja vsak petek. Rokopisov ne vračamo. Mesečna naročnina 40 din, šestmesečna 120 din, polletna 340 din, celoletna 480 din; posamezna številka 10 din.

AMERIŠKA JAVNOST IN MC CARTHY

LJUDSTVO OBSOJA MC CARTHYJA

Urednik nekoga manjšega časopisa v ameriški državi Wisconsin je začel kampanjo za odpoklic senatorja Mc Carthyja, ki je bil izvoljen v tej državi. Objavil je članek, v katerem pravi, da je bil nekoli sam Mc Carthyjev pristav, toda danes je delovanje tega senatorja preserilo vsi moje. Čopar ne verjame, da bo zbral potrebnih 400.000 podpisov (toliko podpisov je potrebnih za odpoklic senatorja), vendar meni, da bi tudi 100.000 podpisov precej pomagalo.

V državi Connecticut pa so štiri sekcije republikanske stranke sprejele spomence, v katerih se zavze-

AMERIŠKA JAVNOST IN MC CARTHY

majo za Eisenhowerja — proti Mc Carthyju.

Nacionalni komite republikanske stranke pa v zvezi Mc Carthyjevemu izigravanju stranke in Eisenhowerja še ni prepoznala Mc Carthyju govoriti v imenu stranke. Predstavniki Nacionalnega komiteja je pred dnevi sporočil, da bo Mc Carthy še nadalje govoril po Združenih državah v imenu republikanske stranke.

Ameriška javnost z zanimanjem spremlja spor znotraj republikanske stranke, obsoja Mc Carthyja in zahteva, naj predsednik Eisenhower in vlada onemogočita nazadnjaškemu

IZ GRČIJE

Protibritanske demonstracije

Na otoku Rodosu in v Atenah so tisoči demonstrantov zahtevali, naj Angleži zapuste grški otok Ciper

Ob koncu minulega tedna so bile na Rodosu in v Atenah protibritanske demonstracije. Demonstrantje so zahtevali, naj Angleži zapuste Ciper in privolijo v priključitev tega otoka h Grčiji.

Na Rodosu je demonstriralo okoli 6000 ljudi, ki so vdrli v angleški konzulat, razbili okna in zviklali protibritanska gesla. V Atenah pa so se zbrali študentje. Ko jim je urednik časopisa »Economist« predaval o pomenu severnoatlantskega pakta, so začeli vzvikati protibritanska gesla in metati letake, ki jih je objavil grški Komite za osvoboditev Cipra.

Predsednik grške vlade Papagos je po demonstracijah dejal, da vlada obsoja takšna protibritanska dejanja,

OB SUEZU JE SPET NEMIRNO

NOVI INCIDENTI

Angleško vrhovno poveljstvo za Srednji Vzhod je sporočilo, da je na cesti med Port Saidom in Ismailijo napadla skupina Egiptčanov neko angleško enoto in ranila dva britanska vojaka. Bilzu Suez je neznanec vrgel bombo v angleški vojaški avtomobil, na oesti med Sueškim prekopom in Fajedom pa so Egiptčani z mitraljezi obstreljavali dva angleška vojaška avtomobila.

S temi incidenti egipčanski nacionalisti ponovno opozarjajo Angleže, naj se vendarle odrežejo svojim imperialističnim težnjam v Egiptu in v deželah Srednjega Vzhoda.

Prizor iz Amerike: 10.000 ljudi je navalilo na trgovino, ki je ob obletnici svoje ustanovitve prodajala televizijske aparate le po 10 dolarjev. Policaji so hoteli množico pomiriti, toda ob koncu njihovega »pomirjevanja« je bilo več ljudi ranjenih. Med ranjenih je bila tudi ženska, ki jo vidimo na sliki.

O IZRAELSKIH SINDIKATIH

DRŽAVA V DRŽAVI

Članek nam je poslal Centralni odbor Histadruta — Splošne federacije delavcev Izraela

Splošna federacija židovskih delavcev Izraela, Histadrut, zavzema pomemben in prav poseben položaj v gospodarskem, družbenem in političnem življenju dežele. To je delavsko gibanje, ki pod svojo streho združuje sindikalno delovanje, socialno samopomoč, industrijske in kmetijske proizvodne zadruge ter gospodarska podjetja.

Histadrut je najmočnejša strovoljna organizacija v Izraelu. Danes ima okoli 480.000 članov, kar je tretjina vseh prebivalcev Izraela, ali 72 odstotkov vseh zaposlenih oseb. Pod streho svoje organizacije združuje okoli 30 strokovnih sindikatov, ki sicer delujejo samostojno, vendar le kot del organizacijsko-trdnega in enotnega splošnega sindikalnega gibanja.

V Histadrut so lahko člani vsak izraelski državljan, ki ne izkorišča tuje delovne sile. Vsi delavci in nameščenci ne glede na njihovo politično, narodnostno ali versko pripadnost, lahko torej postanejo člani Histadruta. Zaradi tako široko odprtih vrat je Histadrut organizacija, ki združuje industrijske in kmetijske delavce, kvalificirane in nekvalificirane, nameščence in pripadnike svobodnih poklicev. V njihovih vrstah so zadržani kmetijski in obrtni zadrugi, delavci v zasebni ali Histadrutovi industriji in celo kmetje.

Vsi delavci in tudi njihove žene, gospodinjice, ki so člani Histadruta, volijo vsako četrto leto svoje predstavnike v največji sindikalni organ — kongres. Te volitve so zelo podobne parlamentarnim, saj sodelujejo pri njih vse politične stranke s svojimi kandidiranimi listami. Pri zadnjih volitvah je dobila največ glasov socialistična stranka Mapai. Danes imajo socialisti v kongresu 57 odstotkov mest.

OKNO V SVET

Indeksa cen. Vsake tri mesece uravnavajo plače s cenami s posebnimi draginskiimi dodatki.

V zadnjih mesecih sta se v Histadrut včlanili še dve verski sindikalni organizaciji, razen tega pa je mnogo arabskih delavcev, ki doslej niso bili člani Histadruta, prošili za sprejem v Splošno federacijo dela.

Židovsko delavsko gibanje je že od vsega začetka želelo, da bi se arabski in židovski delavci združili v skupnem boju. Toda vojna z arabskimi deželami, večni nemiri na mejah in nestrpnost znotraj dežele so preprečevali to organizacijsko vez, ki je v miselnosti, v ideji že obstajala. Šele pred nedavnimi je Histadrut sklenil sprejeti v svoje vrste vse arabske delavce, ki to žele, in velik del arabske delovne skupnosti se je že pridružil splošnemu sindikalnemu gibanju.

Histadrut meni, da je možno utrjevati prijateljsko med židovskimi in arabskimi delavci le s politično, ekonomsko in družbeno enakopravnostjo arabskih delavcev. Zato se zavzema za enake delovne pogoje in enake plače vseh zaposlenih delavcev. Doslej je že uspel opraviti razliko med plačami arabskih in židovskih kvalificiranih delavcev.

Ustanovil je tudi veliko število arabskih zadrug (zabavilnih, kreditnih, prostornih in proizvajalnih). In razen tega je prispeval velik del v boju za popolno enakopravnost arabske skupnosti v političnem, gospodarskem, kulturnem in socialnem življenju dežele. Tako je židovsko delavsko gibanje, ki je močnejše in starejše, pomagalo mlajšemu in šibkejšemu gibanju arabskih delavcev v boju za spremembo obličeja arabske družbe. Arabška družba na skupnost, ki je bila pod britansko upravo znana po velikem bogastvu in brezmejni revščini postaja s pomočjo Histadruta na predna skupnost delavcev in kmetov.

Socialna samopomoč je zelo pomembna veja delovanja Splošne federacije dela Izraela. Delavski bolnišnici, prostornih in proizvajalnih, skoraj milijon državljanov — članov Histadruta in njihovih družin v to število so všteti tudi arab-

Indeksa cen. Vsake tri mesece uravnavajo plače s cenami s posebnimi draginskiimi dodatki.

Najbolj nenavaden pojav v izraelskem delavskem gibanju so in- dustrijske in zadržane podjetja ter ustanove, ki so sestavni del Federacije dela. Neupčnemu opazovalcu se to zdi zelo čudno, toda če se po- globlino v zgodovino naseljevanja in razvoja te majhne in revne de- žele, potem šele spoznamo pomen delavske gospodarske skupnosti v Izraelu.

Danes je skoraj polovica članov Histadruta zaposlenih v podjetjih sindikalne organizacije. 75 odstotkov vseh industrije, med katerimi so najvažnejša podjetja v deželi, so se razvila zahvaljujoč na- porom Histadruta, ki ima v svojih rokah tudi 25 odstotkov pomorskega prometa in ribarstva, 20 odstotkov trgovine in 30 odstotkov gradbene industrije. V sindikalnih trgovinah kupuje okoli 40 odstotkov vseh pre- bivalcev Izraela.

Največje uspehe pa je dosegel Histadrut v kmetijstvu. V zadržanih farmah različnih oblik je za- poslenih okoli 120.000 ljudi, njihovi proizvodi pa predstavljajo tri četr- tine vsega izraelskega trga s kme- tijskimi pridelki. Svoje proizvode prodajajo združnim trgovinom preko prodajalnih centrals »Tuvna«.

Imajo tudi združno nabavilno agencijo »Hamashbir Hamerkazi«, ki jih preskrbuje z vsemi potreb- nimi predmeti, od semen do trak- torjev in od papirja do gradbenega materiala. »Hamashbir Hamerkazi« je danes največja veleblagovnica v Izraelu.

Ne bi mogli dobro oceniti vloge Histadruta v izraelski industriji, če ne bi omenili podjetij, ki jih je ustanovila sindikalna agencija »Solel Boneh« in v katerih je zaposlenih 15.000 ljudi. Razen tega je zaposle- nih še 9.000 delavcev v 20 podjetjih Histadruta (tovarna cementa in ce- mentnih cevi, steklarna, podjetja za izdelavo sanitarnih naprav, kam- nolomi itd.). Histadrut ima tudi nekaj delnic petrolejske družbe Nekatera od teh podjetij finansira skupno država, domači in tuji kapital.

In voda je napojila puščavski pesek; čez nekaj let bo tukaj zelena dolina, posejana z belimi hiščami in cvetočimi vrtovi

Puščava Nedžeb v Izraelu: Danes puščava, a jutri — plodna zemlja